

# Tvangsekteskap?

*Tyrkere om frivillighet og press*

Sibel Thorsen Kocabas



MØNA4592 - Masteroppgave i Midtøsten- og Nord-Afrikastudier  
(30sp)

Program for Asiatiske og afrikanske studier,  
Institutt for kulturstudier og orientalske språk

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2013

© Sibel Thorsen Kocabas

2013

Tvangsekteskap? Tyrkere om frivillighet og press.

Sibel Thorsen Kocabas

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Representeren, Universitetet i Oslo

*Babannem için*

*For farmor*



# Sammendrag

Hvordan oppleves ”problematisk” ekteskap i Tyrkia og hvilke årsaker ligger til grunne? Hvorfor kalles det for eksempel ikke tvangsekteskap, men barneekteskap? Denne oppgaven som baserer seg på intervjuer med kvinner og menn i Tyrkia og i Norge, forsøker å belyse spekteret av tyrkiske ekteskapsformer og hvordan ulike motiver kan påvirke frivillig- og ufrivilligheten for de som skal gifte seg.

I Norge er forståelsen av tvangsekteskap først og fremst et problem forbundet med minoriteter og integrering. Begrepet oppfattes som en del av ”vold i nære relasjoner”, likevel vektlegges minoritetsfamiliers strenge oppdragelse som del av forståelsen. Dette danner utgangspunktet for forebygging som primært omhandler tilbud for minoritetsungdom. Samtidig har det vært diskutert hvorvidt begrepet er dekkende for selve forståelsen av fenomenet, men også hemmende for forebyggingsarbeidet. Hvor nyttig er en slik forståelse når tvangsekteskap ikke oppfattes som et relevant begrep for minoriteter?

Opgaven argumenterer for at begrepet ”tvangsekteskap”, slik det brukes i Norge, ikke er et dekkende ord for hva som forstås som problematisk ved ekteskap i Tyrkia og blant tyrkere i Norge. Mye av grunnen synes å ikke bare handle om utfordringer forbundet med nasjonenes kontekst, men også norske normer som kanskje ikke alltid passer inn i tyrkeres forståelse av hva som er viktig i livet. Dette kan skape misforståelser mellom det norske hjelpeapparatet og de utsatte.

I Tyrkia har det som oppfattes som ”problematisk ekteskap” først og fremst omhandlet unge jenter (og gutter) , derav fokuset på barneekteskap. Samtidig er det vanskelig å hevde at alle barneekteskap involverer tvang. Dette dilemmaet fremtrer i informantenes fortellinger og legger grunnlaget for oppgavens diskusjon. *Når* oppleves ”overtalelse” som ufrivillighet og hva er konsekvensene for jenter som ikke sier nei? Samtidig diskuteres det hvorvidt konservative seksualnormer ”skyver” unge inn i ekteskap eller i hvilken grad foreldre presses av gifteklar ungdom.

På bakgrunn av materialet forsøker oppgaven å vise hvordan ulike aspekter ved ekteskapsinngåelser blant tyrkere kan bidra til å nyansere forståelsen av tvangsekteskap.



# Forord

Å skrive denne masteroppgaven har vært et privilegium og jeg ønsker å takke alle som har bidratt til at gjennomføringen av et slikt prosjekt har vært mulig.

Først vil jeg takke alle informanter i Norge og Tyrkia for deltakelse og åpenhjertige bidrag- oppgaven ville aldri blitt til uten dere! Jeg vil også rette en stor takk til Dost Eli i Konya og til den tyrkiske moskeen i Norge, samt alle andre kontaktpersoner for engasjement og behjelpelighet i forbindelse med feltarbeidet.

Jeg vil også takke min kjære veileder Berit Thorbjørnsrud som har fulgt meg i hele prosessen. Din kunnskap, konstruktive kritikk, tillit og støtte har vært uvurderlig!

Jeg vil takke Integrering- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) for at de har gitt meg denne muligheten til å kunne bidra med kunnskap om et tema som er så viktig! En spesiell takk til integreringsattaché Vivien Wrede- Holm ved den norske ambassade i Ankara for formidling av min idé til IMDi, og teamleder for forebyggingsenheten Inger Axelsen, for interesse og gode innspill til oppgaven. Jeg vil også takke de hyggelige bibliotekarene ved IMDis bibliotek for all behjelpelighet i forhold til litteratur til oppgaven.

En stor takk til Torunn Nyland, rådgiver i Vitenskapsbutikken ved Det Humanistiske Fakultet, Universitetet i Oslo, for oppfølging, og koordinering av formaliteter i forbindelse med oppdragsskriving.

Til slutt vil jeg takke Anne Siri Wathne for en fantastisk innsats i korrekturlesing, Laila Moen Çalışkan og Tor Håkon Tordhol for gjennomlesning, samt mine medstudenter for inspirerende innspill i løpet av skriveprosessen.

Sibel Thorsen Kocabas, Oslo, mai 2013.





# Innholdsfortegnelse

<b>Sammendrag</b> .....	<b>V</b>
<b>Forord</b> .....	<b>VII</b>
<b>Innledning</b> .....	<b>1</b>
<b><i>Tvangsekteskap- det vanskelige begrepet</i></b> .....	<b>2</b>
Problematikken i Norge.....	2
Fra ”spesiell” til ”normal” vold?.....	3
Forebygging av tvangsekteskap i Norge.....	4
Omfang.....	5
Hva sier statistikken oss egentlig? .....	7
Problematikken i Tyrkia.....	8
Årsaker til barneekteskap.....	10
Bekjemping av barneekteskap i Tyrkia.....	10
<b><i>Metode</i></b> .....	<b>12</b>
Feltarbeidet.....	13
<i>Kommune X i Konya provinsen</i> .....	13
<i>Østlandet og by Y</i> .....	14
Etikk.....	15
<b>Avhandlingens oppbygning</b> .....	<b>15</b>
<b>Kapittel 1: Ekteskap på tyrkisk</b> .....	<b>17</b>
Ekteskap og trygghet.....	18
Ekteskap, utdanning og kjønnsroller.....	19
<b>Kapittel 2: Ufrivillige ekteskap: ”Det skjer, men ikke blant oss”</b> .....	<b>25</b>
Barn som <i>overtales</i> av foreldre.....	25
Jenta som sa nei.....	27
”Jeg har vært mindre fri enn mine søstre”.....	29

<b>Kapittel 3: Ulike motiver for ekteskap</b> .....	<b>31</b>
<i>İthal gelin/-damat</i> .....	31
Drømmen om Europa passé?.....	35
Ekteskap er det samme som samboerskap.....	37
Ekteskap som frihet, del 1: <i>Sultanlik</i> .....	39
Ekteskap som frihet, del 2: <i>Rømmekteskap</i> .....	41
<b>Kapittel 4: Oppdragelse, verdier og valg</b> .....	<b>43</b>
”Foreldre trenger ikke vite om alt”.....	44
Betydningene av en ”moderne tyrker” .....	46
<b>Avslutning</b> .....	<b>50</b>
Ekteskap og Mangfold.....	50
Diffuse grenser.....	51
Epilog.....	51
<b>Litteraturliste</b> .....	<b>52</b>

## Innledning

*Vi sitter i et tomt klasserom på en av skolebenkene forrest i rommet. Hun forteller om dagen alt forandret seg, den dagen hun som 15-åring hadde blitt giftet bort til en mann som skulle komme til å plage henne i store deler av livet hennes. Han hadde slått henne så hardt at hun falt på bakken, fortsatt ikledd brudekjole. Røde dråper fra nesen hadde dryppet ned på den hvite silken. Hun hadde kun bedt om sukkerspinn til søsteren og seg, og nå lå hun midt på torget for alles skue. En tåre triller nedover et eplekinn, likevel smiler hun. Hun har endelig startet på nytt og hun er ikke alene. De er sterke kvinner i samme båt som trekker årene sakte men sikkert fremover. Som sakte men sikkert finner sin egen plass og tar egne valg. Jeg klemmer henne og takker for at hun ønsker å dele historien sin. «Det er jeg som skal takke for at du gav meg muligheten til å fortelle» svarer hun og forsvinner ut i solens vinterstråler.*

Dette fragmentet fra Zeyneps historie er én av mange historier om kvinner som blir kategorisert som barnebruder i Tyrkia. Fortellingen handler om en kvinnes arrangerte ekteskap, men også om vold i ekteskapet. Den handler om barn som er uten stemmer og som det er lett å tvinge eller hevde seg over, særlig hvis man utøver vold. Men det finnes også historier om kvinner og menn som gifter seg arrangert og har lykkelige ekteskap, eller unge forelskede par som trosser sine foreldre og «rømmer» for å gifte seg. Det er likevel historier som Zeynep sin som ofte blir referanserammen for ekteskapstradisjoner som tilsynelatende ikke eksisterer på samme måte i Norge. Så hvordan skiller man mellom hva som er frivillig og ufrivillig ekteskap? Hva er forskjellen på å få bestemme selv hvem man vil gifte seg med og la foreldrene være en del av den avgjørelsen? Og hvordan oppleves egentlig foreldres involvering i ekteskapsplanlegging?

I land med store minoriteter fra asiatiske land har tvangsekteskapsproblematikk først og fremst blitt kategorisert som et integreringsproblem og knyttes i hovedsak til aspekter ved minoritetsfamiliers kultur. Følgelig har Integrering- og mangfoldsdirektoratets (IMDi)<sup>1</sup> ansvar for implementering av forebyggingsarbeidet mot tvangsekteskap i Norge. Basert på oppfatningen om at slekt og familie i opprinnelseslandet har vesentlig betydning for de valg og prioriteringer innvandrere i Norge tar, rettes forebyggende arbeid mot relevante miljøer både i og utenfor Norge. Har tyrkere i Norge og Tyrkia samme forståelse av tvangsekteskap som IMDi?

---

<sup>1</sup> Direktoratet er underlagt Barne, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) og har en egen forebyggingsenhet for tvangsekteskap.

For mange av de tyrkiske jentene/kvinnene og mennene jeg har intervjuet, har det ikke vært naturlig å anvende ordet *tvang* i forbindelse med ekteskap. Begrepet har opplevdes som noe utenforstående og informanter har i stedet snakket om overtalelse og press. Dette i seg selv utfordrer tankene om hvorvidt tvangsekteskap er et dekkende begrep for det som oppfattes problematisk. Hvilken betydning har så dette for forebyggingsarbeidet i Norge?

Gode forebyggende tiltak mot tvangsekteskap er avhengig av innsikt og kunnskap om de berørte parter forståelse av ekteskap generelt og tvangsekteskap spesielt. Ulike forståelser av dette vil naturlig nok også kreve ulike forebyggende tiltak. Med denne oppgaven forsøker jeg å belyse hvordan tvangsekteskaps-problematikk oppleves blant tyrkere i Tyrkia og tyrkere i Norge. Oppgaven vil således undersøke ekteskapets betydning, ulike former for ekteskapspraksis og hvordan dette påvirker handlingsrom. Hva oppleves som begrensende og hva oppleves som betryggende? Finnes det ulike former for frihet og hvordan definerer man grenser som omhandler andre individers livslykke? Mitt bidrag vil først og fremst være å utvide og nyansere forståelsen av tvangsekteskap basert på oppfatningene og fortellingene til informantene i denne oppgaven.

## ***Tvangsekteskap- det vanskelige begrepet***

### **Problematikken i Norge**

I Norge definerer staten tvangsekteskap som et ekteskap inngått ufrivillig av en eller begge parter og er en straffbar handling.<sup>2</sup> Arrangert ekteskap defineres som en families involvering «i å finne aktuelle partnere» og er i følge norske lover ikke ulovlig.<sup>3</sup> Det strides likevel mellom forskere om hvorvidt arrangerte ekteskap er en del av tvangsekteskaps-problematikken. De posisjonerer seg ulikt ved å definere tvang og arrangert som enten «helt forskjellig», «egentlig det samme» eller at det finnes en «gråson» i mellom begrepene.<sup>4</sup> De ulike posisjoneringene synes å ha sammenheng med tolkningen av hva tvangsekteskap kommer av, noe som kommer til syne i regjeringens handlingsplaner mot tvangsekteskap.

---

<sup>2</sup> Jf. Straffeloven § 222. <http://www.lovdato.no/all/tl-19020522-010-025.html>

<sup>3</sup> Se regjeringens handlingsplan mot tvangsekteskap 2013:9  
[http://www.regjeringen.no/upload/BLD/IMA/tvangsekteskap/handlingsplan\\_2013.pdf](http://www.regjeringen.no/upload/BLD/IMA/tvangsekteskap/handlingsplan_2013.pdf)

<sup>4</sup> Aarset & Lidén 2008,IMDi-rapport 10-2008:69

## Fra ”spesiell” til ”normal” vold?

I en masteroppgave fra 2008 analyseres regjeringens to handlingsplaner (1998, 2008) samt tiltakspakke (2002), med henhold til endringer i det offentlige diskurs mot tvangsekteskap.<sup>5</sup> Det konkluderes med at diagnostiseringen av tvangsekteskap har utviklet seg fra å være «spesiell» til å bli «normal» vold. Forståelsen av fenomenet har også beveget seg fra å være et ”innvandrersproblem”, til å omhandle *æresrelatert vold* knyttet til minoriteter. Denne typen vold settes igjen i sammenheng med «vold i nære relasjoner» og derfor som en del av et større samfunnsproblem. Den tredje handlingsplanen som ble fremlagt i år (2013-2016) fikk tittelen «Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet» og bygger på tiltakspakker fra 2011 og 2012, men retter også et blikk mot oppdragelse som kontrollerer de unge.

Det har blitt rettet kritikk mot begrepet tvangsekteskap og æresrelatert vold som hemmende begreper som ikke favner kompleksiteten av problemfeltet. Bredal og Skjerven (2007) påpeker for eksempel at uttrykk som autoritær oppdragelse og sosial kontroll lettere kan inkludere flere aspekter ved tvangsekteskaps-problematikken. En slik tilnærming synes også å gjelde andre skandinaviske land.<sup>6</sup> Likevel forstås tvangsekteskapsproblematikken som ”noe annet”. *Bokollektivet* er et botilbud for kvinner og menn som er utsatt for tvangsekteskap. Tilbudet ble opprettet på initiativ fra Oslo krisesenter fordi man først og fremst mente minoriteter behøvde oppfølging på en *annen* måte.<sup>7</sup>

Samfunnsproblemer i Vesten forklares ofte i moderne sosiologiske termer som klasse, modernisme og konstruert sosialisering. Et eksempel på dette er nettopp vold i nære relasjoner blant etnisk norske og minoriteter. Nyere forskning indikerer en sammenheng mellom vold i nære relasjoner og en vellevende patriarkalsk samfunnsstruktur. Kjernen til problemet handler om kjønnsbetingede normer, hvor en manns evne til å opprettholde kontroll er en viktig faktor. Gjør han ikke det, mister han status, noe som kan oppleves som skamfullt. Denne skammen er ofte forbundet med ære og verdighet.<sup>8</sup> Hvorfor skiller man mellom vold i nære relasjoner, også ofte kalt familietragedier i media, og *æresrelatert vold* da? Og hvilke konsekvenser får dette for forebyggingsarbeidet?

---

<sup>5</sup> Egenæs, 2008

<sup>6</sup> Lyngstad (red) NIKK-rapport 2010

<sup>7</sup> Samtale med ansatte fra Bokollektivet og Oslo Krisesenter april 2012.

<sup>8</sup> <http://www.forskning.no/artikler/2012/april/318429>, besøkt 15.03.2013

## Forebygging av tvangsekteskap i Norge

Fordi tvangsekteskap synes å forstås som konsekvens av sosial kontroll og æreskodekser, handler forebyggingsarbeidet mye om informering om norske lover og normer om likestilling, individuell valgfrihet, menneske- og barnerettigheter. Det er fokus på dialogbasert konflikthåndtering som minoritetsrådgivere ved skoler, familierådgivning eller konfliktråd. Likevel synes flere av tiltakene å først tre i kraft når saker har eller er i ferd med å komme ut av kontroll.<sup>9</sup> Dette har både med utviklingen av rutiner, men også at utsatte ungdommer ikke alltid oppsøker hjelp i tide. Det har også vist seg å være vanskelig å opprette kontakt med foreldre, spesielt på de øvre trinnene av grunnskolen. Dette kan ha sammenheng med at det ellers på videregående skoler ikke legges opp til særlig tett kontakt mellom klasseforstander og foreldre. En studie gjort ved en barneskole peker også på at flerkulturelle foreldre opplever å ikke ha medbestemmelsesrett i dialog med skolen.<sup>10</sup> Dette kan påvirke foreldres *vilje* til å møte skolen. En minoritetsrådgiver jeg intervjuet påpekte også at det ofte var ungdommene som ikke ønsket at hun skulle kontakte foreldrene. Andre ganger kunne det handle om sikkerhetsmessige årsaker som gjorde konfidensialitet nødvendig. Hun forteller videre at hun tror mye av problemene mellom ungdommen og foreldrene handler om mangel på dialog i familien. Veiledningen hun gir handler derfor mye om å hjelpe ungdommene til å finne strategier på hvordan de skal argumentere i mot foreldre i det hun hevder er mangel på dialog i autoritære hjem. Dette er nok en god strategi for ungdommene, men føler foreldrene seg *sett* og endrer det egentlig *deres* holdninger?

På bakgrunn av gode tilbakemeldinger fra skoler og minoritetsrådgivere er tiltaket med minoritetsrådgiver videreført i den nye handlingsplanen.<sup>11</sup> Det har i midlertidig vært vanskelig å finne undersøkelser hvor tilbudet er blitt vurdert av elever eller foreldre, derfor har jeg spurt informanter om deres tanker rundt denne ordningen. Tilbakemeldingene har vært blandet og en informant forteller at hun tror en minoritetsrådgiver må ha mye kunnskap og forståelse om ulike kulturer og religioner for å kunne gi gode råd. Dessuten mener hun at begrepet minoritetsrådgiver kan være belastende for ungdom som ofte i en slik alder står midt i en identitetskonflikt. Hun frykter at unge, til tross for at de er født og vokst opp i Norge, fortsatt bare blir ansett som minoriteter.

---

<sup>9</sup> Se Bredal & Hydle 2011

<sup>10</sup> Çalışkan 2011

<sup>11</sup> Aarset:2010 og <http://www.imdi.no/no/Nyheter/2013/Ny-handlingsplan-Slik-vil-regjeringen-bekjempe-tvangsekteskap/>

Inntrykket jeg får sammenfaller likevel med elevens tanker rundt tiltaket før det var innført, der mange på en side følte at rådgivernes økning i kulturelle kunnskap var en fordel, men at de syntes det var unødvendig å få en egen rådgiver.<sup>12</sup> Til tross for at stortingsmelding 49 (2003-2004) hevder at etterkommere ikke er innvandrere per definisjon er det tydelig at ungdommens identitet offisielt også er forbundet med foreldrenes opprinnelse.

Trossamfunn (spesielt muslimske) i Norge har i senere tid i noe grad blitt innlemmet i forebyggende arbeid mot tvangsekteskap, til tross for en blandet respons fra hjelpeapparatet og politikere. Dette aspektet finner jeg interessant og jeg vil komme tilbake til dette mot slutten av oppgaven.

## **Omfang**

IMDi har ulike instanser som registrerer saker relatert til tvangsekteskap.<sup>13</sup> I perioden juni 2008- 15.juni 2012 registrerte minoritetsrådgivere (MR) ved norske skoler 50 gjennomførte tvangsekteskap av totalt 1248 saker. Ca. 50 % av sakene omfattet jenter under 18 år. I samme periode registrerte integreringsrådgivere (IR) ved utenriksstasjoner 49 av 407 saker som gjennomførte tvangsekteskap. Også her omhandlet ca. halvparten av sakene jenter under fylte 18 år. Erfaringer fra ambassaden i Ankara viser at de fleste tilfellene har omhandlet jenter som er født og oppvokst i Norge, hvis foreldre var kommet til Norge som arbeidsinnvandrere. En betydelig andel saker var fra Konya og Uşak-regionene. Dette må sees i sammenheng med at et flertall av tyrkiske innvandrere i Norge kommer fra disse to regionene. Tvangsekteskapet var ofte kommet uforutsett på jentene, som selv opplevde at de i utgangspunktet hadde friheten til å velge ektefelle selv.<sup>14</sup> IMDi's kompetanseteam<sup>15</sup> registrerte i perioden 2004 til første halvdel av 2012 at 258 av 1390 saker gjaldt gjennomførte tvangsekteskap. Her gjaldt de fleste tilfellene jenter over 18 år.<sup>16</sup>

Det registreres en betydelig andel saker om vold/trusler, frykt for tvangsekteskap eller unge som ufrivillig er etterlatt i opprinnelseslandet. Årsaken til dette kan være at unge oppsøker

---

<sup>12</sup> Aarset & Lidén 2008, IMDi-rapport 10-2008:16-17.

<sup>13</sup> [http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/Taloversikt\\_Tvangsekteskap\\_1\\_halvaar\\_2012.pdf](http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/Taloversikt_Tvangsekteskap_1_halvaar_2012.pdf)

<sup>14</sup> Imdi-rapport om erfaringer fra norske utenriksstasjoner, 2013.

<sup>15</sup> Tverr-etatlig tiltak (Bufdir, POD, Hdir, Nav og IMDi) som administreres av IMDi.

<sup>16</sup> Alder ved alle instansene ble først startet registrert i 2009

hjelp før de tvangsgiftes. Samtidig er det også grunn til å tro at jenter hindres i å kontakte hjelpeapparatet etter at ekteskapet er inngått.

Land som dominerer statistikken er Pakistan og Irak, men det er registrert et betydelig antall saker fra Somalia, Afghanistan, Tyrkia og Iran. Land og statistikk må sees i sammenheng med innvandrersandel i Norge og hvor sakene er blitt registrert. Kompetanseteamet har for eksempel flest registreringer fordi de ble etablert før MR og IR og derfor også har ført statistikk lenger. Det er også sannsynlig at omfanget fra Pakistan handler om at pakistanere utgjør en av de største innvandrergruppene i Norge. I Tyskland, hvor tyrkere utgjør den største innvandrergruppen, vil kanskje bildet se annerledes ut.

Når jeg snakker med ansatte fra Oslo Krisesenter og *Bokollektivet* viser de til få erfaringer med tyrkiske kvinner. Av tilfeller hvor problemet konkret har handlet om tvangsekteskap er kvinner (og noen menn) av pakistansk, afghansk og kurdisk opprinnelse fremtredende. De ansatte synes dessuten at det av og til er vanskelig å vite om en kvinne med kurdisk bakgrunn er fra Tyrkia, når kurdere kan komme fra både Tyrkia, Syria, Iran og Irak. De skiller også mellom norsk-fødte tyrkere og tyrkere som har innvandret til Norge for kort tid siden.

Generelt opplever de ansatte sjelden at norskfødte jenter med tyrkisk opprinnelse oppsøker krisesenteret, og det antas at skolene og minoritetsrådgiver er de som primært møter utfordringene i denne gruppen. Det påpekes at krisesenterets restriksjoner som innetider og forbud mot alkohol muligens ikke gjør stedet velegnet for de norskfødte jentene. Med dette menes at det for noen kan virke lite fristende å dra fra et hjem med strenge regler til et annet ”hjem” med like strenge regler.

Erfaringene med kvinner fra/med opprinnelse fra Tyrkia handler som oftest om kvinner som har kommet til Norge via ekteskap og som er utsatt for vold fra ektefelle eller svigerfamilie. Hvorvidt ekteskapene er ufrivillig er uklart. Disse kvinnene er sårbare og har ofte dårlig kjennskap til det norske lovverket og mangler ofte et sosialt nettverk. Informasjon om krisesenteret foregår via jungeltelegrafene og det er typisk at kvinnene oppsøker hjelp rett før de er i ferd med å få statsborgerskap. I slike tilfeller er det ofte ektefellen som truer med å sende konen tilbake til Tyrkia. Koner som etterlates i Tyrkia er også et kjent problem for den norske ambassaden i Ankara.



## Hva sier statistikken oss egentlig?

Mye av statistikken vedrørende ekteskapsmønstre blant minoriteter handler om at flertallet synes å gifte seg med én fra samme land.<sup>17</sup> Dette gjelder også for majoriteten etniske nordmenn. Er en slik utvikling negativ? Hva ønsker vi oss i stedet? Å finne en framtidig partner handler mye om å finne en person som deler samme livssyn og virkelighet. Men det kan også, for minoriteter, handle like mye om et ønske om å videreføre verdier som kultur, språk og religion. Samtidig viser statistikk at flere og flere norsk-fødte tyrkere gifter seg senere enn sine foreldre og med andre norsk-fødte tyrkere.<sup>18</sup> Det vil si at både giftealderen er på vei opp, mens hente-ekteskap er på vei ned. Likevel gifter unge tyrkere seg generelt tidligere enn andre minoritetsgrupper, rundt 45% i alderen 20-26 var gift og under en fjerdedel (24%) tar høyere utdanning.<sup>19</sup>

Hvordan skal man så tolke dette? Hvor alvorlig er det at tyrkere gifter seg tidligere enn andre etniske grupper? Og hvilken rolle spiller utdanningsambisjonene for når man inngår et ekteskap? I SSB-rapporten *Ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge* problematiserer Benedicte Lie hva statistikk kan og ikke kan fortelle oss, samtidig som hun stiller spørsmål ved hvilken betydning funn kan ha i en integrasjonskontekst.<sup>20</sup> Hun stiller blant annet spørsmål om blandingsekteskap skal tolkes som god integrering og hvordan et slikt syn kan bidra til å regulere minoriteters valgfrihet av ektefelle.

På bakgrunn av det som har blitt gjennomgått er det rimelig å anta at tvangsekteskap i Norge forstås som en del av integrerings-problematikken og noe som omhandler aspekter ved minoritetsfamiliers oppdragelse som viser seg å være problematisk og begrensende for barns frihet. Har tyrkiske ekteskapstradisjoner noe å si for forståelsen av tvangsekteskap? Og hva oppleves egentlig som problematisk i Tyrkia?

---

<sup>17</sup> SSB Daugestad 2008, Henriksen 2012 i IMDis iFACTS 2012.

<sup>18</sup> SSB Daugestad 2008, Henriksen 2012 i IMDis iFACTS 2012.

<sup>19</sup> SSB Løwe, 2008

<sup>20</sup> Lie, 2004

## Problematikken i Tyrkia

I Tyrkia knyttes ”problematisk ekteskap” først og fremst til alder. Det finnes flere begreper som omhandler barn og ekteskap og ikke alle henviser til tvang. Begrepene barneekteskap (*çocuk evlilikler*) og tidlig ekteskap (*erken evlilikler*) kan oppfattes som både frivillige og ufrivillige ekteskap. I Gözde Dağdelens masteravhandling om tvangsekteskap i Tyrkia med case fra Van-provinsen hevder hun at det er «*impossible to say that all early marriages are forced. The importance given to matrimony also motivates the girls*» (2011:103).

Ekteskapsidealiserings er altså et aspekt ved tidlig ekteskap. Fenomenet *kaçak/ kız kaçırma*<sup>21</sup> eller rømme-ekteskap på norsk, er ikke uvanlig i Tyrkia og omhandler ofte unge jenter og gutter. I enkelte tilfeller har myndighetenes lovpåleggelse ført til familiesplittelser der gutter har måttet i fengsel, noe som har blitt møtt av protester fra de unge konene som argumenter for at loven bør endres.<sup>22</sup>

Uttrykket *tidlig tvangsekteskap (erken ve zorla evlilikler)* konkretiserer derimot tvangsaspektet. Til tross for at fenomenet tidlig ekteskap lenge har eksistert i Tyrkia er det først i den senere tid at det har blitt oppfattet som problematisk og tatt opp som en del av menneskerettighetsdiskursen. Både Tyrkia og Norge er forpliktet av internasjonale konvensjoner til å beskytte spesielt barn og kvinner mot tvangsekteskap.<sup>23</sup> I tillegg finnes det nasjonale lover som regulerer og beskytter. I Tyrkia er den offisielle aldersgrensen for å inngå ekteskap 17 år, men vielser av parter under lavalder kan under visse omstendigheter og med foreldres samtykke la seg gjøre. Det er byfogden som vier og rettsdommere som skiller partene. Religiøse ekteskapsinngåelser har altså ingen offisiell status i Tyrkia.<sup>24</sup> Det er i midlertid uttrykt misnøye overfor lovverkets motsigelser når det kommer til aldersaspektet og definisjonen av barnebrud.<sup>25</sup> I følge ulike lovverk regnes jenter under 17 år (tyrkisk sivil rett); jenter under 18 år (tyrkiske barnebeskyttelseslover og internasjonale konvensjoner), og jenter

---

<sup>21</sup> *Kaçak* subst. rømning (jenta), *kız kaçırma* v. å bortføre en jente (gutten). Brukt om jenter og gutter, hvis familie ikke akseptere giftemål, som derfor ”rømmer” fra familien for å leve sammen.

<sup>22</sup> <http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?atype=radikaldetayv3&articleid=1125823&categoryid=77>, besøkt 19.03.2013

<sup>23</sup> UDHR, art. 16: <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>,

UNCRC, art. 12: [http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg\\_no=IV-11&chapter=4&lang=en](http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en),

CEDAW, art. 16: [http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg\\_no=IV-8&chapter=4&lang=en](http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8&chapter=4&lang=en) besøkt 04.03.13

<sup>24</sup> Jf. paragraf. 124 og 143 og 170 i tyrkisk sivil rett: <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>, besøkt 04.03.13

<sup>25</sup> Se rapporter fra UNFPA Turkey, KEFEK, Flying Broom og Dost Eli.

før fylte 15 år (tyrkisk strafferett) som barnebruder. Mange ser at lavalderen økes til 18 år slik den internasjonale konvensjonen tilsier slik at definisjonen av barn blir samkjørt mellom lovene. Slik det er nå kompliserer det forebyggingsarbeidet, hevdes det.<sup>26</sup>

Det er ingen klare tall på omfanget av tidlig tvangsekteskap, men omfanget av barnebruder er fremtredende i den midtre og østlige delen av Tyrkia.<sup>27</sup> I følge en undersøkelse har antall ekteskap inngått mellom alderen 15-19 år sunket fra 15,2 % i 1998 til 9,6 % i 2008.<sup>28</sup> Den markante nedgangen kan skyldes økende problematisering av barneekteskap og holdningsskapende forebygging i Tyrkia de siste ti årene. Kampanjer og bevisstgjøring rundt viktigheten av at jenter fullfører grunnskole kan også være en del av nedgangen.<sup>29</sup> Likevel vil det reelle tallet antakeligvis være høyere hvis man legger til mørketall av barneekteskap som ikke blir fanget opp og registrert av myndighetene. Ofte er det tilfeldigheter eller tips som gjør at barneekteskap blir forhindret av politiet.<sup>30</sup> Dette kan ha sammenheng med at barneekteskaps-problematikken blant folk ikke regnes som et samfunnsproblem som sådan. Den tyrkiske sosiologen Sedef Arat-Koç kritiserer det hun kaller «white turk»-feminismen for å ha essensialiserende tilnærminger til samfunnsproblemer. Hun skriver: “Much of the analyses of the “honor killings” however, both in the popular media and among liberal feminists, have tended to externalize the problem, attributing it to tradition and/or ethnicity- a product of Kurdish and/or “feudal culture” in southeastern Turkey- rather than attempting to understand its relationship to modern Turkey, its structures and its institutions”(2007:50).

Dette er også påfallende for mitt materiale. Jeg opplevde flere ganger under feltarbeidet at informanter, men også andre tyrkere jeg snakket med om oppgaven, oppfattet tvungne barneekteskap som noe kun relatert øst- Tyrkia og kurdisk kultur.

---

<sup>26</sup> Epostutveksling med Eda Özyurt Kılınc, Flying Broom, mai 2013.

<sup>27</sup> UNFPA Turkey 2012:3

<sup>28</sup> Hacetepe University Demography and Health Research 2008 I KEFEK,s 21.

<sup>29</sup> Prosjektet ”Pappa send meg på skolen” (<http://www.bbog.org/>) i regi av avisen *Milliyet*, påbegynt 2005 oppfordrer alle familier til å følge opp barnas, spesielt jentenes skolegang. Reklamefilm sendes på tyrkisk tv: <http://www.youtube.com/watch?v=9Jca31ziWk0>

<sup>30</sup> <http://gundem.milliyet.com.tr/berdel-dugunune-polis-baskini/gundem/gundemdetay/26.02.2013/1673645/default.htm>, besøkt 26.02.2013

## Årsaker til barneekteskap i Tyrkia

Barneekteskap i Tyrkia er komplekst og sammensatt og kan forklares på bakgrunn av ulike faktorer. Noen er preget av forelskelse slik som rømmeekteskapene, andre av lav utdanning og fattigdom. En av de faktorene som peker seg mest ut er økonomiske årsaker.<sup>31</sup> Fordi menn tradisjonelt har vært kilden til inntekt blir kvinner sett på som finansielle byrder. *Başlık parası*<sup>32</sup> som betyr brudepris er en ulovlig praksis men som eksisterer fremdeles.<sup>33</sup>

Andre årsaker er patriarkalske normer som at kvinner skal være underordnet menn. Jenter må derfor giftes tidlig så de kan vokse opp og bli pliktoppfyllende koner. I dette ligger også beskyttelsen av døtres seksuelle ærbarhet. Det er også blitt diskutert hvorvidt slekts-ekteskap opp gjennom historien har vært gjenstand for å skjule incest.<sup>34</sup> Andre grunner kan være funksjonelle, som ønsket om å opprettholde slektens blod, arv og eiendommer, eller fungere som løsninger på hendelser eller konflikter som for eksempel død, infertilitet eller blodfeider.<sup>35</sup>

## Bekjemping av barneekteskap

I tillegg til rettighetsaspektet vektlegges de fysiske og psykiske skadevirkninger barneekteskap medfører, samt viktigheten av skolegang og opplysning rundt islam.<sup>36</sup> Behovet for dette er stort forteller Mevlüt fra Dost Eli<sup>37</sup> (heretter BD):

*Du vet at du har nådd frem til noen når en mann på 70 år forteller oss hvordan han hele tiden har trodd han har fulgt islams bud og i sin fortvilelse nå innser hvor feil han har tatt. Som han sa: «jeg skulle ønske jeg hadde visst dette før, det er for sent for min generasjon og mine barn, men jeg skal i hvert fall sørge for at mine barnebarn ikke må gjennomgå det samme.»<sup>38</sup>*

---

<sup>31</sup> se UNFPA Turkey, Flying Broom og Dost Elis rapporter

<sup>32</sup> Penger/eiendom som betales av brudgom til brudens far. (dowry)

<sup>33</sup> 14.6% av gifte kvinners familie har mottatt brudepenger derav 40% av kvinnelige involvert i studien var analfabeter. Hacetepe University Demography and Health Research 2008 i UNFPA-rapport, s.3.

<sup>34</sup> Flying Broom News, Ayan et al.

<sup>35</sup> For en mer detaljert liste over ulike typer ekteskapspraksiser i Tyrkia, se rapport av Yıldırım et al 2011:12-14

<sup>36</sup> Se tidligere nevnte rapporter samt Dağdelen og Ayan et al.

<sup>37</sup> Religiøs bistandsorganisasjon. Se mer Informasjon om organisasjonen under metode.

<sup>38</sup> samtale med Mevlüt fra Dost Eli, Konya 2012

I følge Flying Broom<sup>39</sup> (heretter FB) har familier stor innflytelse på sønner og døtres ekteskapsinngåelser hvor prosenten øker med lav utdanning.<sup>40</sup> Utdanning sees med andre ord som en særdeles viktig faktor for evnen til å bestemme ektefelle. Dette påpekes også av Lâle, en lærer jeg intervjuet i Tyrkia:

*Å forberede elevene våre til videre utdanning er en av våre viktigste oppgaver som lærere på videregående skole. Vi bruker også tid på å overtale foreldre, det er minst like viktig! Og klarer jenta å komme inn på et universitet er mye allerede gjort.<sup>41</sup>*

De to eksemplene ovenfor illustrerer to ulike måter å forebygge tidlig ekteskap og tvangsekteskap på. En kan tenke seg at tvangsekteskap ofte forbindes med kvinnerettigheter som ofte blir tillagt en feministisk kontekst. FBs ideologi tegner seg typisk for eliten etter Atatürk (landsfaderen) som er preget av sosialdemokratisk vestlig filosofi og politikk. Denne eliten har blitt utfordret de siste 20 årene av en økende religiøs middelklasse og fra 2002 en proislamsk regjering. Dette har gjort at flere ulike stemmer har fått mer spillerom, noe som også er reflektert i holdningsarbeidet mot tvangsekteskap. Organisasjonen DE er et eksempel på dette. Til tross for at det jobbes mot samme agenda er det friksjoner mellom sekulære og religiøse tilnærminger i forebyggingsarbeidet. Et eksempel er den nasjonale plattformen<sup>42</sup> som ble opprettet av FB i 2012. DE er ikke en del av den. I samtaler med representanter fra DE har det vært uttrykt ønske om å jobbe sammen med FB, som til gjengjeld har vist en kald skulder. Jeg antar at årsaken til dette handler om de forskjellige ideologiene, uten at dette eksplisitt har blitt sagt.

I mitt arbeid har informantenes behov for å skille mellom religion og kultur vært fremtredende, noe som DE benytter seg av for å vinne frem argumenter hos en religiøs befolkning. FB har på sin side ført en teoretisk og lovbasert aksjon mot barneekteskap. Sistnevnte utelukker, i følge lærer Lâle ved skolen i Tyrkia, folk som vil ha vanskeligheter med å forstå eller akseptere konsepter som likestilling og kjønnsdiskriminering. Dette, hevder hun, kommer både av mangel på kunnskap men også på grunn av en ovenifra- ned holdning som gjør at man ikke når de lavere klassene:

---

<sup>39</sup> Flying Broom er en feministisk NGO som har siden 2006 arbeidet med forebygging av barneekteskap.

<sup>40</sup> Flying Broom News s.61, Dost Eli rapport

<sup>41</sup> Intervju av Lâle, lærer på skolen i kommune X, Konya provinsen, 2012.

<sup>42</sup> "National platform against child brides", etablert på initiativ av Flying Broom ved hjelp av Sabancı Foundation Social Development Grant Program. Har per i dag 52 medlemsorganisasjoner.

*"Likestilling" vil de ikke forstå. Jeg tror ikke at folk forstår lovene som kommer ovenfra. Flesteparten av familiene [i kommune X], spesielt kvinnene, kan verken lese eller skrive. Jeg mener at lover bør komme nedenfra og opp på bakgrunn av folkets meninger ved bruk av flere spørreskjemaer eller intervjuer...men fordi vårt land er bygget på at alt kommer ovenfra, det vil si overklassen forstår, når man ikke frem til de lavere klassene.*

Utsagnet over belyser hvordan lover kan miste sin legitimitet fordi autoriteter misbruker makt, men også folks mangel på kunnskap om rettigheter. I tillegg peker hun på klasseskillet som ignoreres når holdningsarbeid forholder seg teoretisk. I motsetning til FB som får audiens blant vestlige samarbeidspartnere, kan det se ut som om DE derimot appellerer til en bredere del av den tyrkiske befolkningen.

## **Metode**

*Taxisjåfør: Så du jobber og studerer her? da må du være fri og frank da?*

*Jeg: Nei, jeg er faktisk gift..*

*Taxisjåfør: Men en slektning av din far da?*

*Jeg: Nei neei (litt perpleks)..han er fra...<sup>43</sup>*

Situasjonen illustrerer hva som skjer i møte med to individer som har totalt ulik forståelse av slektsekteskap, hva som forventes av et ekteskap og kjønnsroller. Min perplekse reaksjon fortalte meg at jeg ikke forventet å få et slikt spørsmål og dermed ikke hadde nok kunnskap om at dette kunne oppfattes for andre som helt vanlig. I forbindelse med ekteskap ser vi at Norge og Tyrkia har ulike utfordringer knyttet til hva som er opplevd som problematisk. For forebyggingsarbeidet i Norge fordrer det et desto større behov for å øke kunnskap omkring ekteskapspraksiser blant tyrkere.

Denne masteroppgaven er basert på kvalitativ metode, det vil si intervjuer og samtaler. Fordi intervjuobjektene har variert har spørsmålene mine blitt tilpasset deretter. Jeg opplevde at begrepet tvangsekteskap og spesielt i norsk kontekst, var hemmende for samtalen. Ofte var spørsmålene mine derfor først generelle og tilknyttet temaer som oppvekst, identitet eller familie for så å komme inn på ekteskap og valg av ektefelle. Arbeidet med problemstilling og analyse har tatt utgangspunkt i induktiv metode eller *grounded theory* som lar empirien føre an teori(er). Jeg har sett dette som en nyttig fremgangsmåte ettersom både tilgang til

---

<sup>43</sup> Segment av en samtale i Ankara, høsten 2012

informanter og tidsperspektiv under feltarbeidet har vært avgjørende for oppgavens retning. Det analytiske perspektivet i denne oppgaven er derfor formet av det komplekse bildet av ”problematisk ekteskap” i Tyrkia og blant norsk-tyrkere i Norge, og er en diskusjon av hvordan dette kan forstås i den norske konteksten og forståelsen av tvangsekteskap.

I møte med informanter har jeg følt at min kjennskap til Tyrkia, mine tyrkiske aner og det at jeg behersker språket, stort sett har vært et uvurderlig redskap som har åpnet dører og høstet tillit. Men kulturforståelsen kan likeledes ha vært en hindring i å få frem informasjon som informanter kanskje mener er underforstått fordi jeg har tyrkisk bakgrunn.

## **Feltarbeidet**

### ***Kommune X i Konya provinsen***

Kommunen X har en populasjon på 55.000 hvorav rundt 22.000 innbyggere bor i sentrum. Det sies at innbyggertallet for øvrig dobles i sommermånedene når tyrkere bosatt i Europa kommer tilbake til sine feriehus.<sup>44</sup> De resterende innbyggerne er spredt i landsbyer rundt sentrum. Kommunens primærnæring er jordbruk og blir regnet som et velstående distrikt med populasjonsvekst. Mitt feltarbeid i denne kommunen består av to gruppeintervjuer med jenter som går på en videregående skole i sentrum. Gruppeintervjuene bestod kun av jenter fordi elevene selv ikke ønsket at gutter skulle være tilstede. De mente det ville hindre noen fra å tale eller at guttene skulle komme til å fleipe bort samtaleemnet. I tillegg til gruppeintervjuene fikk jeg en dypere samtale med en av jentene, samt en mannlig rektor og en lærerinne på skole. Det var enkelt å komme i kontakt med jentene og snakke om de ulike formene for ekteskapsinngåelse, mye fordi Dost Eli selv hadde holdt seminar på skolen om barneekteskap tidligere på året og tema derfor var kjent. Det var i utgangspunktet ønskelig å snakke med jentenes familier, men både tidsrammen for feltarbeidet og tema viste seg å være hindringer. Både rektoren på skolen og Dost Eli- ansatte mente også at familier sjelden lot seg intervjuer på denne måten.

I tillegg til besøket ved skolen hadde jeg en lengre samtale med en gruppe taxisjåfører i kommune X. Denne samtalen var noe spontan, da jeg halvveis på fleip hadde sagt til taxisjåføren som kjørte meg fra bussterminalen til skolen at jeg ønsket å høre mer om hans erfaringer med utvandring. Til tross for at det muligens ble oppfattet som uventet oppførsel

---

<sup>44</sup> Påstander fra informantene mine i denne byen.

fra en ung kvinne, var det underforstått at jeg var i byen deres for å forske og dette gav meg en slags profesjonell status. Jeg fikk derfor snakket med seks menn bosatt i kommunen som alle hadde en forbindelse til utlandet, hvorav flere selv hadde vært arbeids- og/eller ekteskapsinnvandrere.

Muligheten til å gjøre feltarbeid i kommune X er mye takket være Dost Eli. Organisasjon som holder til i Konya by driver i hovedsak med bistand både lokalt, nasjonalt og internasjonalt og støttes av donasjoner fra TIKKA<sup>45</sup> og private aktører. Dost Eli mottok også støtte fra IMDi for å gjennomføre prosjektet «Early and Forced Marriages on Individuals and the Society» i 2011 og har drevet forebyggende arbeid i Konyaprovinsen som del av prosjektet. Jeg har også fått kjennskap til andre prosjekter og tiltak Dost Eli driver for spesielt vanskeligstilte kvinner. Dette førte til at jeg fikk gjennomført noen intervjuer med kvinner som har deltatt på motivasjonskurs i regi av organisasjonen.

Kunnskapen om Norges interesse for samarbeidspartnere i Tyrkia fikk jeg gjennom mitt praksisopphold ved Flying Broom i Ankara høsten 2012. Kjennskap til begge organisasjonene har vist seg å være svært nyttig kunnskap for oppgaven og skapt et godt sammenligningsgrunnlag for to svært ulike fremgangsmåter for holdningsarbeid i Tyrkia.

### ***Østlandet og by Y***

Fordi massen av tyrkere som bor i Norge er sentrert på Østlandet var det naturlig å gjøre feltarbeid i områder der omfanget av tyrkere og det tyrkiske miljøet er stort. Flertallet av mine informanter består av mennesker jeg fikk tilgang til via kontaktpersoner fra en tyrkisk moské og en minoritetsrådgiver i by Y. Jeg har til sammen utført fem intervjuer, fire av dem med kvinner og ett intervju med en mann. I tillegg til intervjuene har jeg hatt samtaler med tyrkiske kvinner bosatt i by Y som i ulik grad har tilknytning til den tyrkiske moskeen. De fleste av de yngre informantene var enten født og oppvokst i Norge eller hadde kommet til Norge som svært ung. Kun to av dem var nyankomne<sup>46</sup>. De aller fleste hadde høyere utdanning. Flertallet av de middelaldrende kvinnene hadde kommet til Norge via ekteskap på 70 eller 80- tallet.

---

<sup>45</sup> Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (Turkish International Cooperation and Development Agency)

<sup>46</sup> Begrepet «nyankomne» opplever jeg som relativt, Oslo krisesenter/bokollektivet brukte for eksempel begrepet når de snakket om kvinner som har kommet til Norge via ekteskap i løpet av de siste 10 årene. I forhold til mine informanter som er nyankomne har de noe kortere botid i Norge, mellom 2-3 år.



I tillegg til informantene har jeg oppsøkt ulike personer som har erfaring med arbeidet mot tvangsekteskap. Dette har resultert i intervjuer med minoritetsrådgiveren ansatt på en videregående skole i by Y og ansatte ved Oslo krisesenter og bokollektivet<sup>47</sup>.

## **Etikk**

På grunn av oppgavens sensitive tematikk og størrelsen på det tyrkiske miljøet i Norge som er lite sammenlignet med andre større innvandrergupper, har det vært desto viktigere å anonymisere informanter. Alle navn i oppgaven er fiktive og jeg har trukket fra eller justert bakgrunnsopplysninger for ikke å gjøre personene lett identifiserbare.

Det har også vært en utfordring å høre om ulike skjebner og ikke la seg påvirke av omstendighetene. Jeg har også forundret meg over hvor lett informantene har tatt til tale, spesielt fordi det har omhandlet de mest personlige detaljer om livene deres. Det at de har ønsket å dele dette med meg har fordret et desto større ansvar i å bevare informantenes integritet.

Jeg vil presisere at mitt materiale kun maler omrissene av et stort og komplekst bilde av ”problemekteskap”. Informantene utgjør heller på ingen måte ”tyrkere flest”. Det at flertallet av mine informanter kommer fra Konya-provinsen tilsier *ikke* at alle fra denne provinsen, eller i Tyrkia for den saks skyld, tenker og handler slik mine informanter gjør. Således er funnene ikke nødvendigvis overførbare til alle tyrkere i Norge og Tyrkia. Jeg vil likevel hevde at funnene vil gi et verdifullt bidrag til tvangsekteskaps-problematikken i Norge og videre arbeid med forebygging.

## **Avhandlingens oppbygning**

Innledningen har introdusert temaet ved å belyse hvordan statene Norge og Tyrkia forholder seg til ”problematisk ekteskap”. Kapittel 1-4 vil ta for seg ulike aspekter ved de empiriske funnene som eksemplifiserer problematikken sett fra et tyrkisk ståsted. Kapittel 1 omhandler ulike former for hvordan ekteskap ”gjøres” og betydningen av utdanning for valgmuligheter. Kapittel 2 er en gjennomgang av det som oppleves som ufrivillige ekteskap og hvordan dette skjer. Kapittel 3 er en videreføring av tematikken ufrivillige ekteskap. Her belyses ulike

---

<sup>47</sup> Et tilbud for minoritetskvinner- og menn som er utsatt for æresrelatert vold, oppstartet på oppfordring av Oslo Krisesenter.

motiver for ekteskap som problematiseres; hva oppleves som frihet og hva oppleves som tvang? Kapittel 4 omhandler en mer overordnet diskusjon av hva tyrkiske verdier kan handle om og hvordan dette påvirker syn på ekteskap, samtidig som det også gis frampek på hva ”moderne tyrkere” kan få av betydning for forståelsen av ”problematisk ekteskap” og ikke minst det forebyggende arbeidet. Avslutningsvis oppsummerer jeg de viktigste funnene og hvordan dette eventuelt kan nyttiggjøres i videre arbeid med forebygging av tvangsekteskap i Norge.

## Kapittel 1: Ekteskap på tyrkisk

I Tyrkia er ekteskapet en viktig institusjon fordi det danner grunnlaget for samfunnets fundament; familien.<sup>48</sup> Therese Sandrup har skrevet om norsk-tyrkiske familier og forklarer hvordan familie oppleves som noe hellig (*kutsal*). Som en av hennes informanter sa det ”(...)Det aller viktigste i livet er våre familier. Uten er du ingen ting.”<sup>49</sup>

Ekteskapet blir i Koranen beskrevet som en dyd og man oppfordres også til å hjelpe andre med å bli gift.<sup>50</sup> Det presiseres likevel at ekteskapet innebærer et stort ansvar som krever modenhet. Ekteskap kan heller ikke inngås uten ektemakenes samtykke.<sup>51</sup>

I Anja Bredals doktoravhandling skriver hun om hvordan arrangerte ekteskap blant ungdommer med indisk, pakistansk og srilankisk bakgrunn i Norge oppleves. Et av hennes poenger er hvordan ekteskap ”gjøres” på ulike måter og hvordan ungdom går både frivillig og ufrivillig inn i arrangerte ekteskap.<sup>52</sup> Et vesentlig aspekt ved slike avgjørelser er betydningen av familie. Dette har også vært fremtredende for mine tyrkiske og norsk-tyrkiske informanter.

Når jeg snakker med mine informanter får jeg inntrykk av at kjærlighet i ekteskap oppleves som relativt. Kjærlighetsekteskap brukes ofte som en motsetning til det å giftes ufrivillig, men selv om det påpekes at man nå til dags gifter seg av kjærlighet (*severek evlenmek*) forekommer dette på ulike måter. Begrepet *görüciü usulü* (“den som ser- metoden”) er den betegnelsen mine informanter har brukt når de har snakket om arrangert ekteskap og omfatter både tilfeller hvor tradisjonelt en gutts familie eller en mellommann «ser og ber om jentas hånd» eller mellommenn eller familiene seg i mellom foreslår barna for hverandre. At familier introduserer sønner og døtre for hverandre er heller ikke uvanlig.

På bakgrunn av fortellingene har jeg derfor inntrykk av at en del ekteskap omtales som kjærlighetsekteskap selv om de ofte er inngått uten at partene i starten har vært forelsket. En kan for eksempel bli forelsket ved at man blir introdusert for noen eller ved hjelp av tilfeldighetene selv. For andre behøver ikke kjærlighet inneholde forelskelse. Respekten og kjærligheten for ektefellen kan i stedet vokse i takt med ekteskapet. En annen viktig form for

---

<sup>48</sup> Familienministeriet om ekteskap: <http://www.bizimsivas.com/haberdetay/Sahin-Aile-toplumun-temelidir/345>, besøkt 05.03.13

<sup>49</sup> Sandrup 2013:62

<sup>50</sup> ”Sørg for ekteskap for den enslige blant dere....” Sura 24, vers 32.  
<http://islam.no/page171610.aspx?Frav=31&snr=24&a=on&n=on&kom=>

<sup>51</sup> I hadither (fortellinger om profetens liv) og offentlig uttalelse av det tyrkiske departementet for religiøse anliggender . KEFEK-rapport s. 23-24

<sup>52</sup> Bredal 2006

ekteskap er såkalte rasjonelle ekteskap (*mantık evlilikler*). Hva som er rasjonelt kan variere, ofte er sosioøkonomiske, kulturelle/religiøse eller familiære aspekter involvert. Mange unge velger også å rådføre seg med foreldre eller aksepterer at de involverer seg i letingen etter passende kandidater. I en undersøkelse blant avgangsstudenter ved et universitet i Ankara i 2008 som omhandlet studentenes syn på ekteskap svarte 82,9 % at de først bestemte seg for fremtidig ektefelle for så å få familiens velsignelse. De resterende 17,1 % mente at familiens velsignelse måtte komme før en slik bestemmelse.<sup>53</sup> Samme undersøkelse viste også at nesten 85 % syntes sjekkesteder på internett ikke var en god måte å finne en partner på. Tallene indikerer at universitetsutdannede stort sett bestemmer ektefellen selv, men at foreldrenes samtykke er viktig. Samtidig viser undersøkelsen en andel som synes å sette familiens ønsker høyere enn sine egne.

### **Ekteskap og trygghet**

Fordi ekteskap og familie er så viktige institusjoner er foreldre opptatt av å vite mest mulig om sønner og døtres eventuelle kandidater. En måte familier sikrer seg trygghet og kjennskap til bruden eller brudgommens familie på er ekteskap via slekten. Slekts-ekteskap er en form for arrangert ekteskap og har en lang tradisjon, både i Tyrkia og i verden forøvrig og har flere årsaker. Opprettholdelsen av blodsband, solidaritet og rikdom er noen, mens videreføring av patriarkalske verdier og religion andre. I Tyrkia (og Norge) er det lov å gifte seg med slektninger som ikke er i rett oppad- eller nedadstigende linje.<sup>54</sup> Det antas at rundt hver fjerde tyrkiske kvinne er gift med en slektning hvor flertallet av ekteskapene er bestemt av familien og involverer brudepris og religiøs vielse.<sup>55</sup> Ut fra disse faktorene kan man anta at slektsekteskap handler om tvang, men det behøver ikke alltid være tilfelle.

I en familie jeg ble kjent med under feltarbeidet i Tyrkia fortalte far stolt at han hadde giftet bort sine sønner og døtre til sin brors barn. Den ene av niesene hans bodde sammen med familien mens hun ventet på at ektemannen skulle komme tilbake fra Tyskland. De hadde en datter sammen og hun virket lykkelig. Da jeg fikk snakket litt med henne på tomannshånd og spurte hvordan ekteskapsforberedelsene hadde vært, fortalte hun at familiene en dag hadde foreslått at hun og fetteren, som begge på den tiden gikk på videregående skole, kunne gifte

---

<sup>53</sup> Sammendrag av undersøkelsen i Aile ve Toplum, Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi, 2008:49-60

<sup>54</sup> Paragraf 129 i Tyrkisk sivil rett, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>

<sup>54</sup> og paragraf 3 i den Norske ekteskapslovgivningen, <http://www.lovdatab.no/all/hl-19910704-047.html#3>

<sup>55</sup> Ayan et al.

seg. Verken hun eller fetteren hadde noen innvendinger, påstår hun. Da jeg spør om hun var forelsket ser hun forbauset på meg og ler. Slik jeg tolker det, er forelskelsen irrelevant og ekteskapet med fetteren er nærmest en naturlig og forventet handling.

Svigmormoren til en informant, Feride (20 år), giftet seg også i ung alder i form av arrangert ekteskap. Han bodde i Norge og hun i Tyrkia og familiene mente de to ville passe sammen. De brevvekslet en stund før de bestemte seg for at de ville gifte seg. Flere av de andre kvinnene jeg snakker med sier at dette er en vanlig måte å introdusere kommende ektefeller på. Svigmormoren påpeker at hun kjenner flere som har giftet seg på denne måten og at det stort sett går bra for de aller fleste.

Slik beskrevet, kan man si at referanser er viktige for foreldres samtykke. Et fortsatt betent tema er ekteskap på tvers av klasse, etnisitet og religion, og det kan være vanskelig å gifte seg uten støtte fra familien. En venninne fra Tyrkia har fått oppleve dette. Hun skal etter flere år frem og tilbake gifte seg med en kurdisk mann uten at brorparten av familien hennes eksplisitt støtter henne eller ønsker nær kontakt med brudgommens familie. Under en diskusjon mellom hennes familiemedlemmer som jeg bevitnet forsvarte et av familiemedlemmene ekteskapet ved å si at familien uansett tidligere hadde blandet seg (*bulaşmış*)<sup>56</sup> med kurdere. De velmente ordene illustrerer godt en av diskursene i dagens Tyrkia.

### **Ekteskap, utdanning og kjønnsroller**

Noe som var gjennomgående blant informantene mine var viktigheten av utdanning og for elevene i Tyrkia handlet det først og fremst om mulighetene det gav og at det hindret tidlig ekteskap. I Norge var også de fleste enige om at utdanning kom først, samtidig som ekteskap ikke ble sett på som en hindring for videre utdanning. En av lederne i den tyrkiske moskeen i by Y forklarte i en epost at han trodde lav utdanning blant norsk-tyrkere ikke handlet om at jenter og gutter ble oppfordret til å gifte seg. Tvert i mot hadde de fleste foreldrene høye forventninger til at barna deres tok den høyere utdannelsen de selv ikke hadde fått muligheten til. Problemet handlet kanskje mer om at foreldrenes kunnskaper ikke strakk til og at de derfor ikke fikk fulgt godt nok opp i forhold til skolearbeidet. Minoritetsrådgiveren i by Y påpekte at ekteskap i noen tilfeller kunne bli brukt som en trussel mot barna hvis de ikke fortsatte å utdanne seg. Det kan se ut som om tyrkisk ungdom og foreldre i Norge kan ha ulike syn på

---

<sup>56</sup> Blandet/smippet/forurenset

når man kan inngå ekteskap. Dette vil jeg komme tilbake til senere i kapittelet, men først skal vi tilbake til Tyrkia og jentene i kommune X.

Besøket på den videregående skolen foregikk i to klasses timer fordelt på alle de fire trinnene på skolen. De eldre jentene hadde et mer bevisst forhold til hva de mente om ekteskap generelt. Dette er muligens knyttet til at de er på vei inn i en ekteskapsklar alder i følge tyrkiske normer og hadde derfor reflektert over disse spørsmålene. Selv om alle var enige om at ekteskapet var noe fint, hadde de ulike oppfatninger av hva et ekteskap innebar, når man burde gifte seg og betydningen av utdanning. Mens noen påpekte at ekteskapet betydde ansvar og begrensninger og at utdanning var nødvendig for en kvinnes uavhengighet til menn, førte andre en religiøst inspirert retorikk om at ekteskapet var en dyd og at rollen som mor var viktig for ekteskapet. Et eksempel på sistnevnte fikk jeg da jeg spurte om ekteskap og alder og om unge mennesker var klar for det ansvaret som ekteskap innebærer:

*Vi er muslimer, Elhamdülillah (takk Gud), og ekteskap er derfor sünnet<sup>57</sup> og vendepunktet for mennesket. Du blir født men jeg tror at et menneske formes etter at de er gift. Derfor tror jeg det er svært viktig, et viktig valg å ta og noe veldig seriøst. Jeg tror ikke ekteskapet har noe med alder å gjøre(...) Hvis du har møtt noen som er virkelig bra så jeg er ikke i mot tidlig ekteskap, jeg synes ikke kvinner passer til å jobbe, jeg synes de skal være hjemme. Når en kvinne utdanner seg og får en egen økonomi, ja da har jeg jo ikke bruk for en mann da! «hvorforskal jeg [adlyde] deg når jeg ikke er avhengig deg?»<sup>58</sup> Og det er derfor folk skiller seg også! Jeg vil at kvinner skal utdanne seg og synes de skal utvikle seg for å bli en god mor for barna. For samfunnets fremtid er det viktig at mødre er opplyste så de kan oppdra barna sine på en god måte.*

For denne jenta spiller ikke ekteskapsalderen noen rolle, det viktigste er at det er en god potensiell livspartner. Hun er også tydelig på at mannen og kvinnen har forskjellige roller og at kvinner i arbeid vil forstyrre denne ordenen. Utdanning for henne handler først og fremst om å bli en opplyst mor så hun kan være en god forelder. Hun er redd for at familien skal gå i oppløsning dersom både mor og far jobber fordi det da ikke er noen som tar ansvaret for å skape familiekjernen i hjemmet, de trygge rammene og forsikre at husfreden bevares. Slett ikke alle i klassen er enige og en annen jente opponerer:

---

<sup>57</sup> Sünnet har flere betydninger men menes her: handlinger som profeten Muhammed gjorde og som blir betraktet som dyder (ikke pålagte).

<sup>58</sup> Her bruker eleven uttrykket *boynunu eġmek* som rett oversatt betyr å bøye hodet sitt for noen/ adlyde noen.

*Jeg mener at alle kvinner bør jobbe, kanskje man har sosial stønad i Europa men sånn er det ikke i Tyrkia. En skilt kvinne får ikke lønn eller hun kan være utsatt for mange andre ting som vold eller misbruk. Jeg synes ikke at en kvinne skal [adlyde] en mann! En kvinne må sikre seg fordi de er sårbare mennesker...derfor må de være sterke. Penger er makt, derfor synes jeg at kvinner bør arbeide!*

En annen jente sier seg enig i utsagnet over:

*Hvis vi ser på våre foreldre som ikke fikk gå på skole så bør vi bruke den muligheten, du er ikke tvunget til det men jeg mener det er viktig at kvinner står på egne ben.*

Det er tydelig at spørsmålet mitt som opprinnelig var ment for å belyse alder og modenhet handler mer om utdanning og muligheten for jenter til å kunne likestilles med menn, spesielt når det kommer til det økonomiske aspektet. Slik jeg forstår bruken av ”å adlyde” handler det om forståelsen av en kvinnes plass i forhold til sin ektefelle. En slik diskurs finner jeg igjen i materiale fra Norge og i en samtale med Gülden og hennes datter Arzu. Gülden, en middelaldrende tyrkisk kvinne som kom til Norge via ekteskap noen år tilbake, forteller meg for eksempel at lydigheten i ekteskapet handler om gjensidig respekt:

*For meg handler ekteskap om gjensidig respekt...det finnes de menn som sier at «du er kvinne, du skal være min slave», de som finner opp ting i deres eget hode som «du skal tjene meg, du skal gjøre ditt og datt». Som om etter at kvinnen er gift skal hun være mannens slave. Nei, slik er det absolutt ikke i vår religion...men vet vi ikke innholdet så blir det liksom at «kvinnen skal lyde mannen». Selvefølgelig skal kvinnen lyde mannen men skal hun gjøre alt hva mannen sin sier? Nei!*

Her referer Gülden til det å ikke kunne tyde meningen bak hva som står i Koranen og hvordan vers kan misbrukes på grunn av manglende kunnskap. I følge Gülden handler adlyding om respekt, og det er kanskje det den førstnevnte eleven i kommune X forsøker å kommunisere, men som ikke kommer helt tydelig frem. Arzu, Güldens datter, påpeker også at slik respekt ikke kommer gratis, den må også gjengjeldes og har sitt utspring i kjærligheten overfor hverandre.

Samtidig mener eleven tror også at hvis hun som kvinne arbeider vil hun ikke respektere sin ektefelle eller ha tid til å være en god mor. Dette synet deler derimot ikke Gülden eller Arzu. Gülden forteller at hun har gjennomgått to vanskelige ekteskap og har erfart hvor viktig det er

å stå på egne ben. tenåringsdatteren hennes Arzu er også opptatt av å få seg en god utdanning før hun eventuelt gifter seg:

*Jeg tror alt har sin tid...jeg har for eksempel klassekamerater som giftet seg i fjor og jeg forstår det ikke! De var noen år eldre enn meg, kanskje 18 eller 19, men jeg mener at vår alder nå er utdanningsalderen vår...jeg vet ikke...for meg er det feil.*

For Arzu er det å gifte seg nå utenkelig fordi hun har utdannelsen å tenke på. Jeg spør om hun tror skolevenninnene var presset til å gifte seg. Arzu mener at det var jentene selv som *ville* gifte seg. Samtidig tenker de på å fortsette å utdanne seg, noe Arzu tror at i realiteten vil bli svært vanskelig ettersom man kanskje etter hvert får barn. Dessuten tror hun ikke ungdom er modne nok til å kunne gifte seg og ta det ansvaret det innebærer og mener at hennes alder er en tid egnet for skole og ikke ekteskap. For Arzu, som har levd mesteparten av livet sitt i Tyrkia, er det dessuten vanskelig å forstå hvorfor ikke jentene utnytter mulighetene sine til å studere i Norge ettersom de er så gode.

Flere av mødrene jeg snakker med i moskeen i Norge uttrykker også bekymring for at barna deres ikke tar eller skal ta høyere utdanning og sammenligner dette ofte med deres egne begrensinger de opplevde i Tyrkia. Feride, en jente født og oppvokst i Norge som jeg ble kjent med i moskeen, forteller derimot at hun ikke ser ekteskap som noen hindring for videre utdanning. Hun giftet seg med en norsk-tyrkisk gutt rett etter videregående skole som hun hadde vært sammen med i noen år. Mens kjæresten ønsket å gifte seg så fort som mulig hadde hun det i utgangspunktet ikke travelt selv, men forandret mening etter hvert:

*Jeg tenkte "Hvorfor ikke? Vi elsker jo hverandre!". Jeg visste jo også at jeg kunne skille meg, det sa mamma og pappa til meg også før bryllupet, at hvis jeg ikke hadde det bra kunne jeg skille meg. Så jeg gikk inn i ekteskapet med den vissheten.*

Når jeg snakker med Ferides mor og svigermor som også er tilstede i moskeen forteller begge at de syntes barna deres var for unge til å gifte seg, men at det var vanskelig å overtale dem til å vente. Svigermoren forteller at sønnen maste og maste til tross for at foreldrene sa nei. Tilslutt inngikk de en avtale om at ungdommene kunne forlove seg mot at de skulle vente noen år slik at de kunne gjøre seg ferdig med utdannelsen. Like etter militærtjenesten var ferdig begynte sønnen å mase om bryllup igjen. "Men hva med løftet du gav oss?" sa vi. Men han insisterte, sier svigermoren oppgitt og smiler.



Det er tydelig at både moren og svigermoren til Feride er oppgitte over deres barns egenrådighet og Ferides mor mener de unge i dag mangler respekt for foreldrenes synspunkter. Samtidig handler Ferides valg om mulighetene både den norske stat og foreldrene tilbyr. Ekteskapet hindrer henne verken i videre utdanning eller skilsmisse. Dette kan synes å påvirke aldersaspektet ved ekteskapsinngåelser blant norsk-fødte tyrkere.

Situasjonen i Tyrkia er annerledes og tilbake på skolen er det fortsatt amper stemning og uenighet. Jeg blir forklart hvordan kvinner kan være sårbare for mannlig dominans dersom de er økonomisk uavhengige. Utdannelse handler derfor også om frigjøring. En jente forteller:

*I vårt samfunn starter gutter 1-0 foran jentene, de smaker på livet fra tidlig alder, det er uansett ingen likhet for gutter og jenter. Jenter studerer ikke for å passere gutter men for å komme opp på samme nivå som dem. Jenter forsøker å tjene egne penger så de ikke behøver å være avhengig. Derfor vil jenter studere, vi er nødt til det!*

Utsagnet bærer preg av frustrasjon overfor kjønnsdiskriminering og det er tydelig at dette er noe de føler på kroppen. Utdanning er derfor en kamp de er tvunget til å ta for i det hele tatt å kunne stille likt som gutter i samfunnet. En annen jente forteller om sin mor som ikke har noen utdanning og som blir forsørget av mannen sin på en god måte. Hun påpeker at ikke alle menn er *sånn*, men dersom moren hadde hatt mulighet til å studere og jobbe så hadde hun også sluppet å motta penger fra ham. Da kunne hun gått ut og kjøpt seg det hun ville. ”Og pengene ville hatt mer verdi” skyter en annen inn. En annen jente nevner også at hun tror man før i tiden ønsket å skille seg men ikke hadde muligheten for å gjøre det fordi man var økonomisk avhengig av ektemannen eller svigerfamilien, mens økningen av skilsmisser i dag skyldes at kvinner i større grad tjener sine egne penger og det derfor ikke er en risiko for å skille seg. Jentene er altså fullt klar over hvilke sjanser de har om de utdanner seg og får seg arbeid, og hvilke begrensninger de kan møte hvis de ender opp med å gifte seg uten muligheten til å kunne forsørge seg selv i fremtiden.

Det er interessant at jentene har så ulike oppfatninger og tilnærminger rundt ekteskap, men samtidig vanskelig å peke på årsaker til hvorfor jentene tenker så ulikt omkring dette fordi jeg ikke kjenner til deres bakgrunn eller får muligheten til å intervju familiene. Det er likevel konsensus om at utdanning er svært viktig og at det begås en urett mot de jentene som giftes for tidlig og blir tatt ut av skolen.

Dette kapitlet har sett på hvordan ekteskapet betraktes som en viktig komponent i livet og at det finnes ulike måter ”å gjøre” ekteskap på. Det har vist at kjærlighet ikke nødvendigvis behøver å være en vesentlig komponent for ekteskapsinngåelser, samtidig som Feride eksemplifiserer unge norsk-tyrkere som inngår ekteskap til tross for at foreldrene egentlig synes barna er for unge. Viktigheten av utdanning har også blitt skissert gjennom informantenes fortellinger, selv om det er tydelig at betydningen av utdanning før ekteskap i Tyrkia har mer å si for hvilke muligheter man har som kvinne.

## **Kapittel 2: Ufrivillige ekteskap- ”Det skjer, men ikke blant oss”**

Når jeg bruker begrepet *barneekteskap* og spesifiserer med ordet tvang (*zorla*) forteller elevene i kommune X at dette forekommer i større grad i øst-Tyrkia og blant dem som er *cahil*<sup>59</sup>. Ufrivillige barneekteskap settes dessuten ofte inn i en økonomisk kontekst hvor jenter blir solgt for en brudepris, eller i sammenheng med seksualnormer som går utover jenters rykte (*adı çıkmak*) og faren for å bli tilskitnet/vanæret (*leke sürülmek*), som igjen påvirker hele familiens omdømme. Dette er gjennomgående for samtlige informanter jeg snakker med både i Tyrkia og i Norge.

I følge jentene i kommune X i Tyrkia er besteforeldrenes arrangerte ekteskap også en form for tvang fordi de ikke fikk velge ektefelle selv, slik de selv mener de får i dag. Noen mener det var fordi man på den tiden ikke var skolert, og derfor ikke var i stand til å velge ektefelle selv, og at det derfor var familien som gjorde det for døtrene. Fordi man i dag er skolert, er man derimot i stand til å ta det valget selv. Gamze, en elev jeg snakket med på tomannshånd, fortalte at hun tror foreldrene muligens besitter mer kunnskap, men at man bør si imot sine foreldre når man føler seg presset.

Til tross for at det tilsynelatende virker som om ungdom i kommunen X kan velge sine fremtidige partnere har de likevel en god del eksempler på klassevenninner eller slektninger som har blitt utsatt for ufrivillige barneekteskap. Fordi tvang assosieres med bestemmelser tatt over hodet på en, slik mange forteller at besteforeldrene deres var utsatt for, oppdaget jeg også at jentene uttrykte usikkerhet rundt hvorvidt de mente at jenter faktisk var tvunget eller om de selv ville gifte seg.

### **Barn som *overtales* av foreldre**

Når jentene fra kommune X i Tyrkia snakker om jenter som blir giftet bort, bruker de begrepet *ikna etmek*, å overtale. De forklarte at de kjente eller hadde hørt om flere jenter som hadde blitt overtalt til å ekte noen som foreldrene hadde pekt ut. De er derfor ambivalente når det gjelder hvorvidt jenta var tvunget eller ikke, fordi ”til slutt hadde også jenta ønsket det”. En av de eldre jentene forteller om et slektsekteskap:

---

<sup>59</sup> Fra Cahiliye (arabisk: Jahiliya) som referer til folk som er uvitende om islam, men begrepet *cahil* brukes ofte for å klassifisere mennesker på bakgrunn av sosioøkonomisk status og referer ofte til uskolerte, primitive, fattige eller landsbyfolk.

*Min fetter og kusine skulle gifte seg...det var ikke tvang, men det var for å sikre partene og at de kjente hverandre fra før.*

Jeg spør om det var hennes fetter og kusine som forelsket seg i hverandre eller om det var familiene som syntes det var en god idé, hvorpå hun svarer at det var de eldre som foreslo og barna *ble* enige. De yngre jentene kommer med flere eksempler:

*Min venninnes søster ble gitt bort. Gutten var 21 år og hun var bare 15, ett år eldre enn vi er nå. Familien hennes overbeviste jenta ved å presse henne, så begynte jenta og gutten å sende sms til hverandre. Etter at de kom overens forlovet de seg, men på grunn av noen uenigheter brøt de forlovelsen.*

*I fjor var det en jente i klassen som skulle giftes bort, men jenta ville ikke. Så ville hun etter hvert og giftet seg og nå har hun en baby. Vi forsøkte å snakke med henne, men hun sa bare at hun skulle gifte seg.*

Når informantene mine snakker om at noen blir ”gitt bort” eller ”giftet bort” betyr ikke dette umiddelbart tvang, slik historien i innledningen også viste. Uttrykket opplever jeg som en vanlig måte å si at noen ble giftet på og som handler om den tradisjonelle handlingen hvor guttens familie kommer for å be om jentas hånd, hvorpå jentas familie samtykker ved å si at de ”gir bort dattera”. Det er først når ord som ”press” og ”overtalelse” benyttes at eventuell tvang i disse tilfellene kommer frem.

Gamze forteller om en medelev som året før hadde blitt forlovet bort til sin fetter mot sin vilje. Nå var hun gift og gikk ikke lenger på skolen. Gamze synes det er spesielt ille at moren hadde kjøpt håndarbeids-ting til datterens *çeyiz*<sup>60</sup> på skolens veldedighetsbasar:

*Tenk så følt! Tenk deg, når hun bruker de tingene så vil hun si at det var mine venner som kom med dette. Og det i et ekteskap hun ikke ønsket!*

Slik elevene forteller, blir jenter (og gutter) *overtalt* til å gifte seg. Det er likevel uvisst om det er tvang de er utsatt for, i og med at jentene til slutt uttrykker at de aksepterer giftemålet.

Kun én fortelling omhandler en jente som ikke aksepterte foreldrenes forslag. En av de yngre jentene forteller om en 17 år gammel skolevenninne som begikk selvmord for å slippe å giftes bort til en nesten 20 år eldre mann. Selv om de andre eksemplene handler om mer

---

<sup>60</sup> brudens medgift, tradisjonelt en kiste med håndarbeid og annet husholdningsutstyr som samles opp til ekteskapet. (se Trousseau)

jevnaaldrende gutter og jenter kan det virke som om at jentene lot seg overtale fordi de ikke hadde andre alternativer.

Blant mine informanter i Norge var slike eksempler vanskelig å oppdrive. De aller fleste jeg snakket med opplevde verken barne-ekteskap eller tvangsekteskap som et reelt problem blant tyrkere i Norge. Emre (25 år) forteller at det tyrkiske miljøet før opplevdes veldig «lukket» og det forekom en del sladder, men at ”landsbymentaliteten gudskjelov er endret nå”. Han har ikke kjennskap til noen i dag som forteller om at de er redde for å bli giftet bort eller at de blir presset til å gifte seg eller lignende, men husker fra sin ungdom at det var enkelte venninner av søstrene som snakket om dette. Irem (35 år) tror det som derimot kan oppleves som et problem handler mer om foreldre som foreslår kandidater for sønner og døtre hvor barna ikke klarer å si nei.

Det er mulig det er enklere å si nei i Norge av ulike grunner. Samtidig finner jeg det interessant at to av informantene mine, som begge er vokst opp i Norge, forteller om relativt alvorlige hendelser uten at de bevisst snakker om det som en del av tvangsekteskapsdiskursen. Den ene av dem er Nermin, en tyrkisk dame i tredveårene som har vokst opp i Norge.

### **Jenta som sa nei**

Når jeg først kontaktet Nermin trodde hun at hun hadde lite å bidra med til oppgaven min fordi hun ikke kjente til noen som hadde blitt tvunget til å gifte seg blant tyrkere i Norge. Det eneste hun kunne huske var en pakistansk venninne fra ungdomstiden:

*Hun ble jo tvangsgifta men igjen så hadde hun jo et valg. Hun valgte jo sjøl å reise til Pakistan da, så fikk hun valget mellom fem kandidater og måtte velge én.*

*Sibel: Men hvis ikke hun ikke valgte en av dem da?*

*Nermin: Hun hadde jo valget allerede i Norge, jeg sa til hu «bare ring politiet i Norge når du er på flyplassen så blir du henta, det er ikke verre en det»...*

*Sibel: Men hun..?*

*Nermin: Nei, for det er liksom noe med det at hvis du først sier nei så mister du hele nettverket ditt..*

Her referer Nermin til valget å kontakte myndighetene, noe som ville bety at venninnen sannsynligvis ville bli fryst ut av familien og det pakistanske miljøet. Nermins oppfattelse av *valgmulighetene* venninnen hadde kan virker ureelle, men kommer av at handlingsrommet allerede er begrenset. Etter en stund kommer det frem at hun selv over en lang periode opplevde at spesielt slektninger forsøkte å spleise henne sammen med flere av sine fettere, noe som hun hadde opplevd som svært belastende til tider. Den første gangen var hun bare 14 år, men da hadde faren satt foten ned og mente at hun var altfor for ung. Moren var derimot ikke enig:

*Mens mamma vet du, det var jo tross alt sønnen til broren hennes, så det var veldig sånn «han er jo en bra gutt». Hun har ikke pressa meg, eller...hun var jo veldig positiv til det.*

Her uttrykker Nermin at moren forsøkte å overtale henne samtidig som hun stiller spørsmålstegn ved om det var press eller ikke. Det kan virke som det å kalle det press har en diffus grense. Nermin sier for eksempel at familien sa at det var en beslutning hun har måttet ta selv, samtidig som de uttrykte de at de støttet henne uansett hva hun valgte. Hun oppfattet likevel at det familien *egentlig* ønsket var at hun skulle si ja fordi de hele tiden ymtet frempå at de håpet hun tok et *riktig* valg. At de hintet til den foreslåtte kandidaten var det ingen tvil om, mener hun.

Nermin synes det å gifte seg med slektninger ikke føles riktig og bestemte seg tidlig for at det uansett "aldri ville komme på tale" for hennes del. Hun forteller at hennes standhaftighet har noe med at hun som barn alltid har følt seg hørt og stort sett fått viljen sin, samtidig som hun tror oppveksten i Norge uten en storfamilie har påvirket hennes syn på slektsekteskap. Hun forteller at omtrent 90 % av slekten er bosatt i et annet europeisk land og synes at det er «deilig å ikke ha dem her». Hun forklarer lattermildt:

*Fordi sånn som de på pappas side da, de er jo bare gift med fettere og kusiner, så tenkte jeg at sånn "søren, hvis jeg hadde vært en av de der så hadde sikkert jeg også blitt påvirket til å gjøre det" ...på et eller annet vis. Men de synes jo at det bare er positivt å være gift med en fetter eller kusine fordi de mener at de kjenner hverandre og vet hva de går til.*

Nermin tror at hvis hun hadde vokst opp med sine slektninger ville hun blitt påvirket av deres tankemåte, og det ville sannsynlig også vært vanskeligere å stå i mot presset hvis hun ikke aksepterte frieriet. Jeg lurer på om hun har snakket med sine fettere om de har følt seg presset eller om noen andre i familien hennes har vært utsatt for slike frierirunder. Hun forteller at det

er vanlig å bli foreslått kandidater og at slektsekteskap blant fettere ikke synes å ha vært et problem for dem. Men mange finner også partnere selv, noe alle hennes søsken har gjort, og understreker at det er ingen som har blitt tvunget til noe de ikke vil.

I følge Nermin var presset på henne sterkest i Tyrkia og forteller at foreldrene og søsknene oppførte seg svært ulikt i Norge og Tyrkia. Sommerferiene kunne være noe hun gruet seg til fordi hun visste presset økte med storfamilien i nærheten. Hun nevner også at slekten hennes har store eiendommer i Tyrkia og at en del ekteskap har handlet om å forenkle arveoppgjør og holde verdier innad i familien. Selv om hun ikke sier det eksplisitt tyder det på at familien ble påvirket av andre familiemedlemmer i hjemlandet og kanskje til og med ble presset av sine egne til å forsøke å overbevise Nermin om ekteskapsinngåelse. Nermins søster rådet henne også til gifte seg med en i familien og viste til hvordan det hadde gått med hennes ekteskap og ektemannen som hun hadde valgt selv. Dette var vanskelige perioder hvor lengselen for Norge var stor. Hun truet også med å gå til ambassaden og politianmelde dem som forsøkte å tvinge henne.

Alt dette forteller hun med en blanding av alvor og oppgitthet som hun ler bort. Hun sier en gang i løpet av intervjuet at *”når jeg tenker tilbake, så tenker jeg at til tross for at jeg har gjennomgått så mye så har jeg klart meg veldig bra”*. At Nermin i begynnelsen av intervjuet var usikker på om hun kunne bidra er for det første en naturlig reaksjon på et tema som dette. Men det viser også at begrepet tvangsekteskap ikke passer inn i tankemønsteret til Nermin, til tross for at hennes erfaringer ligner det elevene i Tyrkia forteller.

### **”Jeg har vært mindre fri enn mine søstre”**

De fleste fortellinger relatert til tvangsekteskap handler om jenter. Det er likevel påpekt hvordan ofte gutter pålegges et likt (og av til større) ansvar enn jentene med å leve opp til familiens forventninger.<sup>61</sup> Historien om Emre handler ikke denne gangen om ære og vokterrollen overfor søstre, men om et spesielt forhold mellom en mor og en sønn. Emres mor er hentebrud og kom i svært ung alder til Norge. Hun fikk aldri muligheten til å gå på norskkurs og ble forlatt av Emres far til fordel for en norsk kvinne tidlig i ekteskapet. Dette har ført til at Emre, som eneste gutt i familien, fikk mye ansvar i tidlig alder. Han forteller at søstrene hadde friere tøyler enn ham selv, og at moren alltid har vært ekstra beskyttende

---

<sup>61</sup> Bredal 2011 og 2006

overfor Emre. Moren hadde for eksempel vanskeligheter med å akseptere at Emre flyttet for seg selv og han føler han er forpliktet til å bli i by Y for å være nær moren.

Når vi begynner å snakke om ekteskap og kjæresten er det derimot ikke like lett for meg å tyde hvordan han egentlig føler det. På den ene siden forteller han meg om hvordan moren blander seg inn i hvem han skal gifte seg med, samtidig som det virker som det er noe han har akseptert. Han gir uttrykk for at det har vært vanskelig, for eksempel da moren aldri ønsket å møte kjæresten han var sammen med i 5 år. Hun var av norsk opprinnelse og ”det kom ikke på tale” forteller Emre. Dette påvirket kjæresteforholdet, selv om det ikke var derfor forholdet tok slutt. Han forteller også at kjæresteforholdet hadde opprørt moren nok til at hun forhørte seg med Emres morfar i Tyrkia for å finne en passende kandidat for sønnen. Dette var i følge Emre morfaren mer enn gjerne behjelpelig med og mente det ikke var noe problem å ”arrangere noe” hvis det var det barnebarnet ønsket. På dette tidspunkt hadde Emres forhold tatt slutt og saken endte der.

Han forteller at moren stiller visse kriterier til det hun kaller «konemateriale». Blant annet må hun være tyrkisk og muslim. Dette oppleves som begrensende for Emre. På den andre siden, og slik jeg tolker ham, ville han sannsynligvis ikke sett på seg selv som tvunget til noe. ”Der har du moren min, hun er et kapittel for seg selv” er slik han uttrykker det han når han forteller om hennes meninger. Jeg tolker Emres utsagn som en blanding av oppgitthet og kjærlighet for sin mor og synes det kan minne om hvordan Nermin forteller om sin familie. For meg virker det som mye er udiskutabelt for dem samtidig som de egentlig ikke er enige. Slik jeg tolker Emre og Nermins beskrivelser er det vanskelig å tolke i hvilken *grad* de føler seg begrenset. Jeg er også usikker på når subtilt press fra foreldre kan betraktes som et problem. Det å uttrykke forventninger eller krav er dessuten ikke noe unikt knyttet til minoriteter. En etnisk norsk ansatt fra bokollektivet nevner for eksempel at hun selv har sagt til sine barn at hun ikke ønsker seg en svigersønn/datter fra vestkanten. I hvilken grad er dette press? Det som likevel er tydelig er hvordan familiers innblanding i ekteskapsplanlegging oppfattes som normalt og forventet. Jeg ser også variasjoner i bakgrunn og motiv for foreldrenes engasjement eller arrangering i ekteskapsplanene. I Emres tilfelle er det morens egne erfaringer som kanskje spiller inn hva hun mener er best for sønnen, mens det for Nermin handler om slekstbånd, økonomi men også trygghet og rammer.



### **Kapittel 3: Ulike motiver for ekteskap**

I dette kapittelet skal vi se nærmere på ulike motiver for ekteskap og hvilke konsekvenser dette får for handlingsrom og valgmuligheter. Hvorfor gifter tyrkere seg så tidlig? Hva oppleves som press, og er det bare sønner og døtre som kan oppleve press? Hvor viktig er omdømme og hva skjer når normer brytes? Den første delen av kapittelet tar for seg hentebruder og betydningen av kriterier som stilles kandidater. Deretter behandler kapittelet hvordan normer kan påvirke handlingsrom og konsekvensene av dette.

#### *İthal gelin/-damat*<sup>62</sup>

Begrepet hentebrud/-brudgom, ble jeg kjent med på et av besøkene mine i moskeen i forbindelse med en konferanse de arrangerte. To teologer hadde kommet fra Tyrkia for å lære mer om det tyrkiske trossamfunnet i Norge, men også for å snakke om familie, ekteskap og barneoppdragelse innenfor islam. De snakker i litt over to timer til sammen med en kort spørsmålsrunde til slutt. En mann rekker opp hånden og spør om deres synspunkter på hentebruder/-brudgommer. Kort fortalt er dette en praksis der foreldre ”henter” en tradisjonstro gutt eller jente fra hjemlandet for å få orden på sitt ”fornorskede” barn. Emres mor, som kort er beskrevet i forrige kapittel, er et eksempel på nettopp dette. Emres farmor og farfar emigrerte til Norge på 70-tallet som arbeidsinnvandrere da Emres far var i tenårene. I følge det som Emre har blitt fortalt var Emres far en ustyrlig tenåring som fort kunne sette familiens rykte på spill. Derfor bestemte besteforeldrene seg for å finne en passende jente fra hjembygda i Tyrkia og det ble arrangert bryllup. Historien illustrerer flere punkter. For det første forteller den om en konflikt mellom den norske og tyrkiske kulturen som ble styrt av sladder og rykter. For Emres farmor og farfar var sønnens adferd på kant med hva som var sosialt akseptert etter tyrkiske normer. Hensikten med hentebruden var tanken om at ekteskapet ville gjøre sønnen mer ansvarlig. Dette viser, for det andre, hvordan henting av ektefelle sees på som løsning på et problem og ungdom følgelig blir tvangsgiftet.

Etter programmet fikk jeg mulighet til å snakke med en gruppe på ca. 10 kvinner som hadde vært tilstede under konferansen og jeg spurte hva de syntes om dette med importering av bruder/brudgommer. De var alle enige om at de møtte utfordringer i barneoppdragelsen; normene i Norge for alkohol og seksualkultur syntes å være problemer som bekymret

---

<sup>62</sup> Importert brud/-brudgom mer kjent som hentebrud/-brudgom og henteekteskap

foreldrene. Likevel var det ingen som anbefalte hentebruder eller brudgommer som løsning. En kvinne fortalte at hun ikke ønsket en importert svigerdatter fra Tyrkia som verken kan språket eller er særlig utdannet og refererte til sin egen ankomst til Norge via familiegjenforening. Det å begynne på ”null” har vært utfordrende og er ikke noe hun ønsker for sin svigerdatter, men har også i tankene hvordan det å ha vokst opp i Tyrkia fremfor i Norge kan skape problemer for ekteskapet. På et annet møte i moskeen forteller en kvinne at hun giftet seg som 15-åring med en tyrkisk mann som bodde i Norge. Han kom ned til Tyrkia og «fant henne» hvorpå de forelsket seg. Til tross for at hennes foreldre var i mot ekteskapet valgte hun å flytte til Norge som tenåring og stifte familie. Hun sier likevel at hun for det første ikke vil at barna hennes skal gifte seg i så tidlig alder, men vektlegger også at tilpassing og kultur- og språkopplæring kan være vanskelig.

Et spørsmål som ofte dukket opp under intervjuene mine var kriterier for potensielle ektefeller eller svigersønner/døtre. Jeg opplever at religion synes å være en viktig faktor for et suksessfullt ekteskap, samtidig som det er et diskutabelt tema. Kvinnene i moskeen er uenige. En kvinne synes at tyrkisk opprinnelse ikke spilte noe rolle så lenge de er muslimer, ”eller forresten”, hun trekker litt på det, ”det *må* jo ikke være det heller”. En annen spør om det da er ok med pakistanere siden de også er muslimer. ”Nei, det blir vanskelig” sier en tredje, ”de er jo *helt* annerledes enn oss”. Samtalen brytes opp og det småsnakkes rundt bordet. Jeg hører bruddstykker av en samtale der en kvinne lattermildt forteller om en familie som mente at en potensiell svigersønn/datter skulle komme fra *en* bestemt landsby i Konya. En av kvinnene henvender seg så til den kvinnelige teologen som sitter blant oss og vil vite hva hun har for slags råd angående dette. Teologen ser ut til å veie ordene sine nøye og forteller at man som gode muslimske foreldre først og fremst må fokusere på å oppdra barn i tyrkisk kultur og tradisjon, hvorav språk og religion var essensielle punkter. Og da, mente hun, at å sende barna på Koranskole ikke holdt, en måtte starte i hjemmet. Et annet poeng var at man ikke kunne forme noen til noe man ønsket selv, men at man måtte akseptere sine barn slik de var, og at press definitivt ikke var veien å gå.

Jeg diskuterer dette videre under et intervju med Nilgün, en kvinne i slutten av tjuårene som kom til Norge for å studere mastergrad. Foreløpig er hun blitt boende i Norge og jobber for en lokal kvinneforening som forsøker å skape mer samspill mellom tyrkiske og norske kvinner. Hun forklarer at hun tror mange tyrkiske foreldre ikke vil gifte bort sine sønner og døtre til nordmenn fordi man er engstelige for at dette vil svekke troen. En utdannet familie vil

forsøke å argumentere med utdanning, mens familier med lite utdanning kanskje vil spille mer på følelser og lojalitet som kan virke pressende eller tvingende. Her skiller hun utdannede fra ikke utdannede og hvordan dette påvirker presset fra foreldre. Samtidig påpeker hun at det ikke er noe som heter at man *ikke* kan gifte seg med nordmenn og understreker at tvang ikke er akseptert i islam. Men hun tror også at blandingsekteskap ikke er så aktuelle fordi barn blir påvirket av oppdragelsen. Denne retorikken finner jeg igjen i samtalene med Irem og Gülden som begge er mødre og praktiserende muslimer. På hypotetiske spørsmål om hva de hadde ment hvis døtrene deres hadde ønsket å gifte seg med en ikke-muslim ser de ikke på problemstillingen som reell fordi de mener verdiene de overfører til barna vil ruste dem til ta valg de selv ville gjort. Irem tror også at norsk-tyrkisk ungdom vil finne seg en ektefelle i Norge blant andre norsk-tyrkere fordi de da vil stå på lik kulturell grunn på mange måter. Språkbarriere, økonomisk avhengighet til kona og nye kjønnsroller kan være svært vanskelig for spesielt menn å tilpasse seg. Dette kan både Feride og Nermin bekrefte, begge har nemlig erfart via sine søstres ekteskap hvor komplisert et henteekteskap kan innebære. Feride forteller om storesøsteren som også giftet seg i ung alder:

*Det har vært vanskelig. Han ble for eksempel overrasket at hun kunne dra på trening alene på kvelden for eksempel. Han har forandra seg mye da, lært å tilpasse seg.*

Utsagnet illustrerer hvordan kulturforskjeller mellom tyrkisk-fødte og norsk-fødte tyrkere kan være en utfordring for ekteskapet. Denne forskjellen blir ofte tydeligere mellom urbane og rurale tyrkere, fordi kjønnsnormer er tydeligere på mindre steder. Det går likevel an å tilpasse seg, slik Feride forklarer at svogeren har gjort. Denne prosessen er imidlertid Nermin ikke villig til å være en del av. Hun forteller at søsteren var gift med en mann født i Tyrkia og ekteskapet endte i skilsmisse. Selv er hun meget skeptisk til det hele:

*Jeg tenker sånn "herregud, ta med meg mannen min fra Tyrkia?". Altså, jeg er veldig motstander av det, for jeg tenker som så at da må man begynne ABC..og det er jo like mye synd for dem som kommer til Norge som for den som måtte ta med han hit da tenker jeg.(...) For min del handler det om at jeg verken har overskudd eller energi til å lære opp en annen ABC...det frister ikke nei.*

Jeg tolker Nermens uttalelse om "å lære opp i ABC" som både å omhandle kulturforskjellene men også de praktiske tingene som språkopplæring og det økonomiske aspektet. Søsterens erfaringer preger sannsynligvis hennes syn på hvilke utfordringer en kan vente seg med

hentebrudgommer. For Nermin er derfor henteekteskap utelukket. Hun er også preget av familienes tidligere engasjement i å få henne gift. I dag lar de henne være i fred, dessuten har hun uansett for lengst ”gått ut på dato” sier hun lattermildt. Men hun blåser i hva de rundt henne sier, et eventuelt press handler mer om det indre presset hun selv tilfører seg fordi hun ønsker å finne noen hun kan dele livet med. For henne er det viktigste å ha en mann som deler de samme verdiene:

*Jeg har ikke noe i mot å gifte meg med en norsk mann, men for meg så er religion veldig avgjørende. Selv om det ikke ser sånn ut [Nermin har på seg moteriktige jeans og en enkel topp] vil jeg helst gifte meg med en muslim og det er av hensyn til oppdragelse av barna egentlig. For det er noe med at når du først har et felles fundament så blir det mye enklere å oppdra barna tenker jeg, eller enklere blir det ikke, men du har felles verdier, og det er det som jeg synes er veldig viktig da i forhold til oppdragelse av barn. Ellers så veit jeg at det fort kan bli kulturkræsje.*

For Nermin er religion et viktig element for valg av ektefelle fordi hun da kan føle seg trygg på at deres felles verdier vil tilrettelegge for en samstemt oppdragelse av barna i fremtiden. Hun tror også at det kan oppstå ”kulturkræsje” mellom henne og en norsk mann, fordi grunnverdiene kan være forskjellige.

Kun én av kvinnene som jeg har møtt i løpet av arbeidet har eksplisitt sagt at hun ikke bryr seg om religion, etnisitet eller nasjonalitet. For henne er det viktigst at barna er lykkelige. Denne kvinnen kom til Norge på tidlig 80-tallet via ekteskap med en tyrkisk mann og hevder hun var en av de første som fikk seg førerkortet blant de kvinnelige tyrkiske innvandrerne. Hun påpeker at hun er ikke er en typisk tyrkisk kone og er klar over at hun kanskje representerer en minoritet blant sine tyrkiske søstre både i Norge og i Tyrkia. Hun forteller at eldste sønnen akkurat hadde røpet at han hadde kjæreste:

*Han spurte meg om jeg ville gjette hvor hun var fra. Jeg sa ”norsk?” Nei, sa han. ”Tyrkisk?” Nei, sa han. Til slutt fikk jeg vite at hun var asiatisk og min første reaksjon var at jeg spurte om hvor høy hun var. Jeg tenkte på høyden! (latter).*

Det kan se ut som flertallet av både førstegenerasjons tyrkere og deres etterkommere jeg har snakket med setter kriteriene ”muslim” og ”tyrkisk” høyt når det kommer til ekteskap. Det er en forståelse for at lik kulturbakgrunn gir gode forutsetninger for langt ekteskap, samtidig som det virker som temaet er åpent for diskusjon. Nilgün avslutter med å poengtere at foreldre

kanskje helst ser sine barn gifte seg etter sine egne kriterier, og dette er jo ikke unikt. Jeg tror heller ikke at uttalelsen fra en av de ansatte ved bokollektivet i Oslo er et unntak.

Ut i fra mitt materiale i Norge har jeg funnet svært lite som tyder på at henteekteskap er særlig populært. Dette stemmer også med oppgangen i ekteskap blant andregenerasjons tyrkere og er også det inntrykket de aller fleste av informantene samt minoritetsrådgiveren sitter med. Flere av de middelaldrende kvinnene ser på det som en tungvint måte å føre et ekteskap på og de yngre norsk-tyrkiske kvinnene har vært skeptiske til menn som ikke forstår seg på norske normer. Det virker også som om saker er i ferd med å endre seg i Tyrkia også.

### **Drømmen om Europa passé?**

*Jeg har nesten en time å vente før bussen som tar meg tilbake til Ankara er her. Jeg husker hva taxisjåføren sa sist han kjørte med i morges om at han gjerne kunne bli intervjuet og tar meg over til det lille skuret hvor taxisjåførene sitter i håp om at de ønsker å snakke litt med meg mens jeg likevel venter. Til tross for at dette ikke er normal kutyme i Tyrkia, og kanskje spesielt på mindre steder, blir jeg mottatt med åpne armer og det settes over te på den støvete kullovn midt i rommet.*

Samtalen begynner med at taxisjåføren som har kjørt meg et par ganger nå presenterer meg for de andre som en forsker fra Norge som er her i kommunen for å intervju skoleelever. Vi snakker først litt løst og fast og jeg spør om kommunen og dets befolkning og utflyttere til Europa. De hevder at kommunens innbyggertall dobles om sommeren, da tyrkere fra Europa kommer tilbake til feriehusene sine. Dette kan også elevene bekrefte, omtrent alle hadde slektninger i utlandet. De aller fleste av taxisjåførene forteller at de enten har bodd perioder i utlandet eller har familie som bor i utlandet. Det viser seg at flere har vært gift med en utenlandsk kvinne og «min taxisjåfør», som er mest snakkesalig, hevder at proformaekteskap er svært vanlig hvis mål er å tjene gode penger i Europa. De forteller at sønner og døtre ofte ble giftet bort til familie i utlandet slik at de kunne sikre fremtiden deres.

Lærerinnen Lâle på skolen i kommune X kan også fortelle om jenter som har fått det for seg at de skal gifte til slektninger i utlandet og som det er vanskelig å motivere til å fortsette å studere. For noen handler det kanskje om romantisering av ekteskapet men for andre handler det også om idealisering av Europa. Nyere tyrkiske studier om importerte bruder og barnebruder til Tyskland peker også i en slik retning. Ofte blir jentene overtalt til å gifte seg,

eller drømmer, slik de har blitt forespeilet, om en bedre fremtid i Europa. Mange velger å droppe ut av skolen når de blir forlovet for så å vente på at de skal bli myndige og legalisere ekteskapet slik at de får emigrert til ektemannens bosted. Mye tyder på at idealiseringen og mange av utfordringene som venter i det nye landet er lite gjennomtenkt. Lav utdanning gir lave muligheter på arbeidsmarkedet, noen får heller ikke verken jobbe eller studere videre av svigerfamilien. Dette gjør jentene isolerte og avhengige av sin mann og hans familie, som igjen setter jentene i svært sårbare posisjoner.<sup>63</sup>

Mens Låle hevder at det ser ut som om unge jenter fortsatt drømmer om Europa, forteller taxisjåførene at det var mer hyppig av den slags før i tiden. ”For det er ingen spøk å dra til utlandet” sier de. Vi snakker videre om vanskeligheter med å få jobb som utlending og rasisme. Men selv om forholdene har bedret seg siden den første tunge tiden som arbeidsimmigrant tyder det på at trenden med å flytte utenlands er i ferd med å snu. Dette bekrefter den yngste sjåføren som er i slutten av tyveårene. Han forteller at han har forsøkt å flytte til slektninger bosatt i Skandinavia men vendte hjemover og henviser til språkproblemer, byråkrati, visum og venting med en oppgitthet. Det er her i hjembyen han trives og hvor han har stiftet familie. Han mener at fremtiden dessuten ikke ligger i utlandet, men snarere at kommunen har et stort økonomisk potensiale både på grunn av jordbruk men også pengeoverføringer og investeringer fra utlandet.

Den økonomiske veksten i Tyrkia er også noe som tyrkere i Norge opplever som fristende, og som fører til at investeringer i hjemlandet er mer attraktivt i følge Sandrup.<sup>64</sup> Flere har også sommerhus i Tyrkia og jeg opplever det som at mange tyrkere som i dag er pensjonister har valgt å flytte tilbake, samtidig som en andel velger å bli fordi kjernefamilien nå lever i Norge. Mine observasjoner av holdningene til taxisjåførene i kommune X gir også et bilde på at det ikke lenger er like spennende eller lukrativt for tyrkere å reise til Europa for å tjene penger når man like gjerne kan tjene gode penger i Tyrkia. Sammenlignet med nedgangen av henteekteskap peker dette muligens på en minkende tendens til ekteskapsinnvandringen på tvers av landegrensene.

---

<sup>63</sup> Se Bayraktar s. 70-71 og Kılınc s.75 i Flying Broom News (2012)

<sup>64</sup> Sandrup 2013

## **Ekteskap er det samme som samboerskap**

På et annet møte i moskeen snakker jeg med en gruppe kvinner om det å gifte seg tidlig og hvorfor det er en trend blant norsk-tyrkere sammenlignet med andre minoriteter. De middelaldrende kvinnene forteller at det like mye er det økonomiske som spiller inn. I motsetning til norske bryllup er det vanlig blant tyrkere i begge land, at familiene betaler for bryllup og ordner hus og hjem. En kvinne påpeker at det i Tyrkia kanskje i tillegg er strengere krav til når man kan gifte seg, som det å være ferdig utdannet og ha fast jobb. Dette forlenger igjen giftealderen noe. En annen påpeker at:

*Vi muslimer må jo gifte oss, sånn er det bare. Så om det er når de er 20 eller 23, det er jo det samme som samboerskap for norske. Det er også vanskelig å gå i mot en slik tradisjon og er du riktig muslim så skal man følge reglene. Noe annet blir jo ikke akkurat positivt oppfattet.*

Slik jeg tolker det, har tidlige ekteskapsinngåelser blant tyrkere, sammenlignet med den norske befolkningen, sammenheng med normene for hva som er riktig måte å føre et samliv på. Jeg spør om Feride følte seg presset av disse normene:

*Det var jo grenser for oss også, som at vi kunne ikke være sammen hele tiden og at folk kunne jo begynne å snakke...men egentlig så var ikke det et problem fordi unge gjør som de vil uansett. Det er ikke sånn press eller kontroll fra foreldre som det kanskje var før, de skjønner at det ikke nytter.*

Feride beskriver tiden før ekteskapet med grenser. Dette handler om den religiøse oppfatning av hva som er akseptabel oppførsel før et ekteskap. I neste setning mener hun derimot at dette ikke var et problem fordi hun følte hun kunne gjøre som hun ville uansett og at foreldrene ikke hadde en reell makt over de unge. Slik jeg tolker Feride er ikke normene for oppførsel i strid med hennes egen livsføring, og hun poengterer at det ikke har føltes som et problem. Hun forteller meg også at tendenser til sladring og rykter har endret seg de siste årene:

*Folk veit at hvis de snakker om andres barn kan det like gjerne hende noe verre med ens eget, folk snakker ikke særlig lenger fordi de vet at ting kan godt skje dem selv også.*

Sandrup skriver at hun under feltarbeid i 1998 og doktorgradsarbeidet ti år senere kunne merke en endring blant det tyrkiske miljøet hun tok utgangspunkt i. Hun peker spesielt på hvordan konfliktene hadde minket særlig mellom foreldre og ungdom, samtidig som folk

syntes å trives bedre der de bodde enn det de hadde uttrykt tidligere.<sup>65</sup> Selv om jeg ikke har et lignende sammenligningsgrunnlag, synes jeg, på bakgrunn av informantenes utsagn i Norge, å se en sikkerhet og selvbestemmelse i deres livsvalg. En norsk-født tyrkisk venninne fortalte meg at hun var overrasket over hvor fri tyrkisk ungdom i Norge var i dag og sammenlignet seg selv med sine eldre og yngre tyrkiske medsøstre; ”*De eldre sier at vi i det minste får gå på diskotek, de fikk jo ikke gjøre noen ting, mens de yngre i dag kan sitte åpenlyst på en kafe og kysse!*”

Til tross for at rykter og sladder blant tyrkere i Norge tilsynelatende ikke har en reell makt lenger er det et poeng at ekteskapsalderen holdes lav blant tyrkere i Norge så lenge samboerskap er utelukket. I *Dağdelen* masteroppgave om tvangsekte i Van, problematiserer hun konsekvensene for unge jenter som assosieres med gutter og spør hvorvidt barneekteskap ville vært like aktuelt hadde flørting vært mer akseptabelt i samfunnet. Flere av informantene hennes forteller at de ikke lenger kunne ombestemme seg da forholdet deres var blitt oppdaget eller gjort offisielt.<sup>66</sup>

Slike ”hastebryllup” finnes det også eksempler på i Norge bekrefter Emre og forteller om en dramatisk episode kameraten hans var utsatt for:

*Det skjedde i siste liten da. ”Jøss, hva skjedde?” sa jeg [Emre til vennen].*

[Vennen]: *”Nei, bestefaren som bodde i Tyrkia hadde hørt noen rykter da, i det tyrkiske miljøet i Norge som igjen ble linka til de i Tyrkia” og når han først fikk greie på dette her så ringer han til familien og kjefter og hylter sånn [bestefaren]: ”jeg hører at barnebarnet mitt er sammen med en kar”. Og etter en uke så hører jeg at de skal forlove seg. (...)*

*De hadde vært sammen i to år i Norge, men når dette først kommer frem så purrer bestefaren på. Det er høvdingen vet du. (...)*

Eksempelet Emre gir viser et tilfelle av hva som kan skje når familie i Tyrkia får vite om ting som foregår i Norge som ikke blir akseptert på samme måte blant tyrkere, men som i større grad er akseptert blant tyrkere bosatt i Norge. At bestefaren, eller høvdingen som Emre kaller ham, tok bestemmelsen henviser til en hierarkisk struktur der den eldste har bestemmelsesrett, noe som for visse familier fortsatt er viktig. Emre forteller videre at ekteskapet ikke varte mer enn et snaut halvår. Jeg spør ham hva han tenker om at man ikke kan være samboer før

---

<sup>65</sup> Sandrup 2013:171

<sup>66</sup> *Dağdelen* 2011:103-104



ekteskapet og om man ikke blir presset til å måtte gifte og skille seg. Emre svarer indirekte ved å si at han tror folk ikke bruker tiden godt nok på å bli ordentlig kjent med hverandre før de gifter seg.

Det er interessant at Emre unnlater å svare direkte på spørsmålet om han tror unge folk skiller seg fordi de ikke får muligheten til å bo sammen. I stedet svarer han at folk ikke bruker nok tid til å bli kjent før de gifter seg. Dette spørsmålet tar jeg også opp med Irem som sier at for henne og alle muslimer er det ingen forskjell mellom et ekteskap eller et samboerskap, det vil si forskjellen ligger i å leve i partnerskap *på riktig måte*. Nermin forteller også at samboerskap ikke er noe hun kan forhandle om med familien. Der går grensen, slik jeg oppfatter det, samtidig som det tilsynelatende eksisterer en liberal holdning til skilsmisse. Men hva er konsekvensene av en potensiell overskridelse av denne grensen, og på hvilken måte er ekteskapet en flukt vekk fra grensene?

### **Ekteskap som frihet, del 1: *Sultanlık***

Under intervjuet med Emre snakker vi også om ekteskapsidealiserings og han synes det ofte er bryllup i byen:

*Altså, det tar helt av her i byen da, nesten annenhver uke, eller det blir kanskje litt drøyt, men kanskje en gang i måneden har jeg på følelsen av at det er tyrkisk bryllup. Og jeg ser jo at det er unge folk som gifter seg, unge folk som har funnet kjærligheten her i Norge. Samtidig så tror jeg faktisk at det er litt sånn...spesielt blant de tyrkiske jentene, dette er bare min mening så jeg bare baserer det på ting jeg ser og hører, at de nesten er litt sånn at de oppnår en viss status ved å gifte seg tidlig, få kids, få leilighet...ting er nesten der!*

Inntrykket Emre har er at jentene i det tyrkiske miljøet oppnår en slags status når de gifter seg og at jentene påvirker hverandre. Men han tror også at det for mange jenter også handler om selvstendighet og frihet og forteller at det er mange familier som ser på jenter og gutter ulikt. For gutter handler det om *bekarlık/sultanlık*<sup>67</sup> og at det er litt sånn ”hva skal du å gifte deg etter, dra på diskotek”- mentalitet, forklarer han. Han mener utveien for mange unge jenter som ønsker slik *sultanlık* er ekteskapet, som kan betraktes som en billett til mer frihet. Med andre ord kan jenter øke sitt handlingsrom ved å være forlovet eller gift, fordi aksept avhenger

---

<sup>67</sup> Bekarlık fra bekar: singel, som singel eller singellivet, sultanlık: som sultanen, eller ”kongen på haugen”.

av status. Samtidig tror han at folk i by Y har blitt vant til at "Ayşe og Ali" kan vise seg offentlig uten å ha status som forlovet. Emre forteller at han opplever at det generelt eksisterer ulike normer blant tyrkere i Norge, både på bakgrunn av bosted i Norge og regionale forskjeller fra hjemlandet.

*I dag får jentene velge ektefelle selv, der er de frie. Men jenter er nok likevel under en del press, de kan ikke dra hit og dit ... ferie for eksempel, "er du gærn eller? Faren min" ...skjønner du? "Først ringen, så ferie!", det er litt der. (...)*

*Sånn var det med en annen kompis av meg, jenta pusha mye da: "Ok, vi er sammen da men hvor lenge skal dette foregå liksom?"*

Det Emre viser til her er at han tror ekteskapet gir jenter muligheten til å "smake på friheten" som guttene har. Den friheten han snakker om handler mye om adferd man aksepterer at single gutter kan ha, men som for jenter blir ansett som usømmelig oppførsel. Under intervjuet med Irem forteller hun om oppveksten og hvordan hun opponerte slike "regler" som hun mener er kulturelt betinget:

*Jeg har for eksempel brødre og har derfor siden jeg var ung protestert en del, fordi vi jenter må gjøre husarbeid mens guttene kunne sitte og se på fjernsyn liksom, det var veldig feil for meg og jeg aksepterte det ikke. Og dette er noe som kommer fra kulturen, menn kan gjøre som de vil mens kvinner må være husmødre og sitte hjemme (...)*

*Jeg tenkte at hvis gutter er sånn vil jeg ikke gifte meg. Da studerer og jobber jeg i stedet. Så begynte jeg å bli mer å mer feministisk og begynte virkelig å irritere meg over gutter, fordi kvinner har en slik [status som] singel.<sup>68</sup> Og dette er kulturelt og har ingenting med religion å gjøre. Gutter kan gjøre hva de vil uten å få noe stempel. Men når det gjelder jenter, hvis hun blir sett med en gutt så får hun et stempel. Det er noe som fra jeg var liten har vært veldig feil for meg.*

Jeg synes Irems forklaringer stemmer med det Emre har beskrevet som *sultanlik* – frihet. Forskjellsbehandlingen av kjønn beskrives som noe som henger igjen ved "kulturen", men som noen ganger blir *forklart* med religion slik Gül den i kapittel 1 også hevdet. En slik fremstilling kjenner jeg igjen fra jentenes diskusjon om kjønnsroller i kommune X. Lærer Låle forteller at det sosiale tilbudet i sentrum av kommune X er elendig, og at det som finnes,

---

<sup>68</sup> Irem bruker ordet *bekar durumu* som betyr "situasjonen som singel". Her henvises det til restriksjoner for hva single jenter kan og ikke kan gjøre.

som internetkafeer eller spisesteder, er forbeholdt gutter og menn. Når hun forsøker å gå ut på kvelden får hun rare blikk, og det er tydelig at det ikke er sosial aksept for at kvinner er ute alene etter visst klokkeslett. Eksempler som dette handler for Irem om en mentalitet som er bakstrevensk. Hun forteller at det finnes normer som gjelder for menn og kvinner og forklarer videre hvordan hun vil velge å oppdra barna etter slike likeverdige prinsipper:

*Det som er synd er både synd for gutter som for jenter. Et forhold mellom en jente og en gutt før ekteskapet ønsker jeg ikke. De kan elske noen men de skal vite grensene og de skal ta handle deretter. Etter en viss alder kan de bestemme for seg selv men et syndig forhold utenfor ekteskap vil jeg ikke at de skal ha<sup>69</sup>. Det er fordi jeg ser det ut i fra islam, det kan hende det er annerledes fra et kulturelt perspektiv.(...)Jeg kommer ikke til å være som min mor, jeg vil snakke med henne om disse tingene, jeg vil at hun skal dele ting med meg. Det er bedre å forklare enn å skremme eller presse når det gjelder slike ting. Det er nødvendig å bevisstgjøre barn på dette området.*

For Irem er det altså viktig å poengtere at det er like spilleregler for både menn og kvinner og skisserer opp klare grenser sett fra et religiøst perspektiv. Hun tar avstand fra skremselsstrategier og tror derimot på dialog og bevisstgjøring under oppdragelsen av barn.

### **Ekteskap som frihet, del 2: Rømmeekteskap**

Som tidligere beskrevet er rømme-ekteskap ikke uvanlig i Tyrkia. For rektoren på skolen i kommune X i Tyrkia er dette fenomenet også blitt et tiltagende problem. Det er ofte ungdom som kommer fra landsbyen hvor de normalt lever under mer press, som opplever en annerledes frihet når de flytter ned til sentrum for å gå på skole. Han tror de unge oppsøker og utforsker en del ting når de kommer hit til «byen» noe som bekymrer både foreldrene og skolen og forteller om en episode hvor en jente har rømt med sin kjæreste. Faren hadde kommet til skolen og kranglet med ledelsen og mente skolen måtte holde bedre øye med elevene og gi beskjed til foreldrene når de hadde mistanke. ”Fordi paret hadde rømt i løpet av helgen var det lite vi kunne gjøre” sier rektoren oppgitt. Han forteller at de på skolen forsøker å få elevene til å fokusere på skolen slik at de ikke skuffer foreldrene sine, *aşk meşk* (kjærlighetsaffærer) må de derfor vente med.

---

<sup>69</sup> Med forhold her menes seksuelle forhold utenom ekteskapet som er ansett som synd i islam.

For skolen og foreldrene er ungdomsforelskelsene som utvikler seg til seriøse forhold noe som ”forstyrrer” skolearbeidet samtidig som det bryter med normene i lokalsamfunnet, særlig på landsbygda. Skolen var derfor opptatt av å sende signaler om at ungdommen måtte fullføre utdanningen før de gikk hen og giftet seg. Han syntes også at det var vanskelig å håndtere at familier klaget og forlangte at skolen skulle ta ansvaret for at deres sønner og døtre ikke rømte med eventuelle kjærester.

Eksempelet fra Tyrkia illustrerer hvilke regler som gjelder og hva som ofte blir alternativet for utålmodige ungdommer. Slik jeg ser det kan tendensene til ”rømmeekteskapene” i kommune X og ”sultanlik” i by Y sees i sammenheng med konsekvensen av synet på samliv før ekteskap som igjen er med på å regulere hvorvidt ungdommer kan ha kjærester og hvilke sanksjoner som følger. Jeg forsøker å få en forklaring på dette paradokset en dag jeg snakker med min fetters kone Banu.<sup>70</sup> Hun forteller om sin mor som 17-åring rømte for å gifte seg og flyttet inn hos ektemannens familie uten sin egen families godkjenning. ”For hva skulle hun ellers gjort? Hun var jo forelsket og her er det jo ikke bare sånn at man lever ut sitt kjærlighetsforhold” sier Banu. I dagens Tyrkia er åpne forhold og samboerskap kontroversielt og foreløpig forbeholdt den øvre klassen av befolkningen. Selv om Banu mener det er forskjell på teori og praksis, altså hva familien ofte *tror* barna gjør og hva de *faktisk* gjør, er likevel terskelen for åpenhet rundt seksualliv og kjærlighet minimal. For unge som vil utforske kjærlighetslivet blir derfor valget enten å gifte seg eller å gi etter for samfunnets normer, mener hun.

Slik jeg tolker mine informanter, ligger det en tvetydighet i hva som kommer frem. På den ene siden handler det om å opprettholde normen om ekteskapet før samliv, samtidig som en forsøker å finne middeveier. På den andre side har vi sett at normer som brytes kan føre til at unge presses inn i ekteskap. Oppvekst vil også ha mye si for hvordan man opplever normene som verdier i tråd med et livssyn eller restriktiver som begrenser handlingsrom. Det uttrykkes likevel misnøye ovenfor kjønnsbetingete normer som informantene hevder tilhører ”kulturen” som flere tilsynelatende er opptatt av å endre.

---

<sup>70</sup> I slutten av tyveårene, fra nord vest-Tyrkia, universitetsutdannelse, praktiserende muslim

## Kapittel 4: Oppdragelse, verdier og valg

Tradisjonelt har forskning på transnasjonalisme i stor grad omhandlet innvandrernes forhold til sitt nye hjemland. Sosiale relasjoner til opprinnelsesland ble lite vektlagt. En oppfatning var at jo mer integrert innvandrere ble, desto mer ville også båndene til opprinnelseslandet utviskes. Slik ble ikke realiteten og forskning i dag preges derfor av migranters pendelsaktige livssituasjon som handler om en *samtidighet* i tilstedeværelsen mellom to kulturer.<sup>71</sup>

Slik vi har sett vektlegger informantene i Norge aspekter ved den tyrkiske kulturen som gjør seg gjeldende for valg av ektefelle. Er det slik at deres preferanser for valg er ulik majoritetens og oppleves frihet for etnisk norske og tyrkere forskjellig? Slik jeg tolker det oppleves ikke grensesetting som noe negativt for mine informanter, det virker snarere å være i tråd med hva de selv tenker er riktig oppførsel.

Det er avdekket liten forskjell mellom majoritetsbefolkning og minoritetsbefolkning hva gjelder ekteskapsinnngåelse. I følge en undersøkelse gjort for FAFO mener 36 % jenter og 35 % gutter uten innvandringsbakgrunn at de kommer til å gifte seg innen fylte 25 år mot 41 % jenter og 42 % gutter med innvandringsbakgrunn. Det er derimot stor forskjell mellom de to gruppene når det kommer til andre aspekter med ekteskapet. Kun 2 % av gutter og jenter uten innvandringsbakgrunn planlegger å bo hjemme før man gifter seg mot 25 % gutter og 34 % jenter med innvandringsbakgrunn. Det var også langt flere gutter og jenter med innvandringsbakgrunn (ca. 50 % av begge kjønn mot under 10 % jenter og gutter uten innvandringsbakgrunn) som ønsket å la foreldre bo hjemme hos seg når de blir eldre.<sup>72</sup>

Det faktum at så mange ungdommer med innvandrerbakgrunn inkluderer familie i fremtiden er viktig for forståelsen av foreldrenes involvering i barnas prioriteringer og livsvalg. Men det er også svært vesentlig for hvilke verdier som gjør seg gjeldene innad i familien og hvordan avgjørelser tas. Forskere har også påpekt hvor problematisk det å ha spørreundersøkelser som omhandler partnervalg og autonomi er, når partnervalg for mange innvandrergrupper omhandler familieinvolvering i større eller mindre grad.<sup>73</sup>

---

<sup>71</sup> Sandrup 2013:23-24

<sup>72</sup> Fafo rapp. Tabell s. 147 og 157

<sup>73</sup> Elgvin og Grødem /FAFO 2011:25, s. 49

I følge ”Ung i Oslo”- undersøkelsen i 2006 oppfattet en betydelig andel ungdom med innvandrerbakgrunn seg som både ”utlending” og ”norsk”.<sup>74</sup> Dette korrelerer med hva minoritetsrådgiveren forteller meg og også noen av utsagnene som informantene i Norge forteller meg. Minoritetsrådgiveren i by Y sitter også med det inntrykket av at de fleste norsk-tyrkere er svært opptatt av sin etniske bakgrunn og *ønsker* å fremstå som tyrkere, men moderne muslimske tyrkere. Dette er ikke typisk for tyrkere, hun mener at de aller fleste med to kulturer tenker sånn:

*Alle sier det samme. ”Jeg er iraker, jeg er araber” og jeg forstår det, jeg er selv (...)...jeg ser den, fordi det er kjempeviktig å forklare hvorfor man ser ut som man gjør og har de holdningene og verdiene man har.*

Minoritetsrådgiveren som selv har en ikke-norsk bakgrunn forstår godt hvorfor elevene er opptatte av å *forklare* hvorfor de tenker og handler som de gjør. Dette handler både om den identiteten som internaliseres i hjemmet, men også den refleksive delen av den som reagerer på skillet mellom majoritet- og minoritetskultur.

### **”Foreldre trenger ikke vite om alt”**

Jeg får Banus tanker om hva foreldre *tror* barna gjør og hva de *faktisk* gjør bekreftet, da jeg snakker med Feride om frihet og grenser. Hun påstår at unge på hennes egen alder ofte gjør som de vil uten at foreldre ofte vet halvparten:

*Det hender at noen av jentene til og med gjør ting norske jenter ikke en gang gjør, men vi er avslappa til det og gjør som vi vil.. De [foreldrene] har skjönt at det ikke nytter og at ungdom gjør som oftest ting uansett. Jeg synes ikke at foreldre skal vite alt og jeg har heller ikke hatt noen problemer med det.*

Jeg synes ikke å spore en problematikk mellom grenser og frihet og Feride avviser noe form for dobbeltliv. Emre forteller at både han og søsknene hadde stor respekt for moren under oppveksten, samtidig som de til tross for klare grenser gjorde ting som hun ikke visste om.

*Emre: Vi var svært forsiktige, men gjorde jo ting hun ikke visste om og det funket.*

---

<sup>74</sup> IMDi rapport 10-2008:20

Det virker som både Feride og Emre har funnet en måte å manøvrere seg igjennom uten at det blir et stort dilemma. Det som imidlertid i løpet av intervjuene har indikert noe form for press har kanskje hatt mer med majoritetskulturen å gjøre. Emre forteller om en av de første festene i slutten av tenårene og at moren hadde bedt han passe seg hvis han kom hjem og luktet alkohol. Dette hadde klargjort grensene:

*Det holdt liksom. Ikke det at hun kom til å jule meg opp, eller man vet jo aldri da, det er jo min mor...det er jo den typiske terlik [tøffel som kastes etter noen] (latter) (...)*

*Men det var så kleint fordi folk, ja, «hvorfor drikker du ikke?», og da må du jo ha en god grunn, ikke sant? Jeg visste ikke hva jeg skulle si, det blir litt sånn, jeg turte jo ikke si at jeg ikke fikk lov av mamma liksom...fordi det er press. Hvis jeg hadde brukt religionen som argument ville ikke det blitt riktig heller fordi de hadde jo sett meg drikke før.*

Her forteller Emre om dilemmaet mellom foreldrenes advarsler og drikkepress i vennegjengen, noe som ikke er unikt for norsk-tyrkisk ungdom. At ungdom i puberteten tester grenser er ikke uvanlig og mye foregår nok bak ryggen på foreldre. Jeg vil også anta at det i de fleste hjem tas ekstra forbehold når det gjelder døtre fordi jenter betraktes som mer sårbare.

Irem har ikke forholdt seg til et slikt dilemma som Emre beskriver fordi hun heller ikke har hatt de samme behovene. Hun forteller at foreldrene hadde tillit henne fordi hun heller ikke brøt noen kutymer og opplever barndommen som å ha vært friere enn mange av andre norsk-fødte tyrkere hun kjenner til. Selv om hun føler seg norsk har tiden etter at hun giftet seg og fått barn også forsterket følelsen av være mer tyrkisk. Hun mener dette har sammenheng med at en del av grunnverdiene hennes er annerledes enn hva som er forventet blant norske. Samtidig har hun blitt påvirket av hvordan hun oppfattes av andre:

*Jeg har for eksempel merket stor forskjell fra tiden før og etter jeg begynte å bruke hijab. Når jeg ikke brukte den så ble jeg sett på som norsk, da jeg begynte å bruke den ble jeg plutselig en «utenfra». Da var jeg ikke lenger norsk fordi jo mer du ligner på norske jo mer akseptert som norsk blir du...utseendemessig. Når jeg snakker norsk for eksempel blir folk forbauset, at en som bruket hijab kan snakke så bra (latter), de tror at man er under press og kontroll fordi man bruker hijab, mens det egentlig er totalt omvendt, jeg lever ikke under noe form for motepress...jeg begynte jo å bruke hijaben av opplysende grunner og føler derfor at jeg det er min personlighet som kommer frem og ikke mitt kjønn.*

Irem, som altså er født i Norge, blir ikke oppfattet som norsk fordi hun ikke følger norsk klesmote. Hennes religion er heller ikke betraktet som en del av ”det norske”, det kjennes fremmed og derfor blir hun også automatisk en fremmed person som er presset eller kontrollert. Opplevelsen av å være ”annerledes” både på innsiden og utsiden kan være med på å forsterke Irems tilknytning til Tyrkia.

Som vi har sett er norsk-fødte tyrkere både preget, men også opptatt av sin tyrkiske bakgrunn. Hva som vektlegges avhenger både av foreldrenes bakgrunn men også hva de selv opplever som viktige komponenter.

### **Betydningene av en ”moderne tyrker”**

Sandrup referer til Døving ”som påpeker at migrasjonserfaringer i stor grad handler om å finne nye strategier for å sikre nye kontroll og etablere nye former for trygghet”.<sup>75</sup> Mange av de tyrkiske innvandrerne som kom fra Tyrkia 60-70-tallet kom fra rurale strøk og hadde liten utdannelse. De fleste jobbet mye for å tjene opp penger og hadde minimal kommunikasjonen til Tyrkia.<sup>76</sup> Det tyrkiske miljøet første trygghet kan derfor sees å være tuftet på isolerte og statiske verdier fordi mange befant seg i en «fryst» sfære som ikke tok del i den utviklingen i hjemlandet. Den transnasjonale *samtidighet* kan derfor diskuteres å i større grad omhandle den yngre generasjonen. Med dagens hjelpemidler som kabel tv, internett og billige flybilletter tilgjengelig er det lettere å følge med på utviklingen i Tyrkia til tross for at man lever i Norge. Dette aspektet kan være viktig for å forstå hvorfor ikke foreldre i like stor grad kan være tilbøyelig for endringer i holdninger eller tradisjoner og hvorfor vi ser en økende interesse for religion blant den yngre generasjon.

Slik vi har sett i gjennom belysningen av empirien i kapitlene før er det få tilfeller som kan kategoriseres som direkte tvang. Informantene beskriver det som noe utenforstående og som ikke eksisterer blant dem. De bruker ordet *cahil* for å beskrive de som ikke har kunnskap om at det er galt å tvinge noen til å gifte seg. Denne kategoriseringen av ”den andre” handler også om det tyrkiske samfunnet som sådan, som er preget av sosiale, kulturelle og økonomiske ulikheter og fraksjoner mellom dem.<sup>77</sup>

---

<sup>75</sup> Sandrup 2010:171

<sup>76</sup> Se Sandrup 2013, Aaserud 1999, Koçtürk 1992

<sup>77</sup> Sandrup 2013:50-51



Siden AKP (Rettferdighet- og Utviklingspartiet) kom til makten like etter totusenårsskiftet, har det foregått en reforhandling av religiøse verdier og sekulære prinsipper hvor modernitet har endret sin betydning.<sup>78</sup> I følge Sandrup påvirker denne endringen også posisjoner blant tyrkere i Norge.<sup>79</sup> Dette synes jeg også kommer tydelig frem gjennom mine informanter. Flere har understreket viktigheten av at tradisjonelle kjønnsroller tilhører *cahillik*, og ikke må forveksles med ”tyrkisk kultur” eller islam. Samtidig påpekes det at tyrkere i Tyrkia kan være langt mer sekulære og liberale enn tyrkere i Norge.

*Nermin: (...) altså, du har jo vært i Tyrkia og sikkert fått med deg at de ligger jo foran tyrkere i Norge på mange områder. Fordi de menneskene som er oppvokst, og da tenker jeg på de som innvandret, de har jo tatt med tankegangen sin som eksisterte for 20-30 år tilbake ikke sant, det er den kulturen som de tok med seg til Norge som den lever de med fortsatt. Mens tyrkere i Tyrkia har kommet lengre. Så tenker jeg at okej, kanskje det frister å gå inn i et samboerskap ikke sant, men det passer jo ikke i forhold til de tyrkiske normene som eksisterer i Norge! Så sånn sett så blir det jo kræs. Det gjør det. Og det er et dilemma syns jeg. Hva skal man velge, skal man gi avkall på den tyrkiske kulturen eller litt sånn gå for det man ønsker?*

Nermin er i tvil om sine ”norske” tanker og hvorvidt de er riktige eller ei, men påpeker at det er endringer i Tyrkia som ikke berører det tyrkiske miljøet i Norge på samme måte. Flere av kvinnene i moskeen i Norge er også provoserte over at tradisjonelle holdninger til kjønnsrollene, som at kvinner skal være «tjenere i huset», blant tyrkere i Norge vedvarer.

Det at de tyrkiske kvinnene i Norge synes å være aktive i menigheten synes jeg er et tegn på at kvinners deltakelse i det religiøse rom er i utvikling. Sosiologen Line Nyhagen Predelli gjorde i 2008 en studie av muslimske kvinner i norske moskeer og fant at kvinnene bidro til å legge press på det mannlige lederskapet og den hegemoniske ideologien via sin deltakelse og tilstedeværelse. Hun påpeker også at kvinnene ikke tenker på endringer som en del av likestilling i form av like rettigheter, men som del av komplementærforsåelsen og i form av like verdier.<sup>80</sup>

Barna av disse mødrene vil også sosialiseres inn i slike tankerekker og dette påvirker også deres måte å se verden på. Det betyr samtidig ikke at andre tanker kan få plass eller at det er

---

<sup>78</sup> For mer inngående om Tyrkisk moderne historie, se Mango 2004, Arat 2005, White 2003, og Yavuz 2006.

<sup>79</sup> Sandrup 2013:153-160

<sup>80</sup> Predelli 2008

mulig å rette kritikk eller sette spørsmålstegn. Vinner av Fritt Ord- prisen Bushra Ishaq skriver at unge muslimer ønsker kompetente religiøse ledere på et språk de forstår og behersker godt, nemlig norsk. Hun ønsker også at lederne ikke bare skal ha teologisk utdanning, men også ha kunnskap om det norske samfunnet.<sup>81</sup> Slike ”nye muslimske stemmer” er viktige pådrivere for videreutvikling av muslimske trossamfunn i Norge og utfordrer også førforståelsen om at utdanning automatisk eliminerer religiøsitet.

Med henhold til forebygging i det norske hjelpeapparatet opplever jeg generelt en skepsis til å anvende religion. Det eksisterer også en frykt for at imamer ”snakker med to tunger”. I boken *Religiøse ledere* skriver Cora Alexa Døving om sunni-islamske imamer som føler seg misforstått av det norske samfunn. Flere forteller at religiøs fortolkning må forholde seg til norske regler og normer og mener selv de er en ressurs for integreringsarbeidet.<sup>82</sup>

Jeg mener likevel at dette feltet bør utforskes videre, nettopp fordi vi vet at religionen spiller en rolle for minoritetsungdom. Mette Anderssons studie av pakistansk ungdom viser for eksempel at islam ble aktivt brukt til å ta avstand fra foreldrenes praksiser. Ungdommene var særlig opptatt av å påpeke foreldrenes misbruk av religionen i saker som for eksempel tvangsekteskap.<sup>83</sup> Dette vekker tankene om religion og dens rolle for forebygging. Er det gitt at for eksempel menneskerettigheter kun handler om sekulære prinsipper? Og hva skjer med religiøse minoriteter hvis en slik diskurs blir brukt som en motsetning til religion.

I følge en rapport av Institutt for Samfunnsforskning, var foreldre av ikke-norsk opprinnelse frustrerte over det de oppfattet som en umyndiggjøring overfor barna sine. Dette hadde ikke med at barna ble bevisst sine rettigheter, men ”om hvordan barna forstår og tolker det, og om hvordan rettighetsdiskursen ble satt i sammenheng med et negativt fokus på ”innvandrereforeldre”.<sup>84</sup> Videre peker rapporten på at tvang/frihet-diskursen som dominerer den norske integreringsdebatten, hvor minoriteten assosieres med ”tvang” og majoriteten med ”frihet”, underkommuniserer grenser og avhengighet og forsterker minoritetsforeldres bilde av et ”lovløst Norge”.<sup>85</sup>

---

<sup>81</sup> <http://www.dagsavisen.no/samfunn/vi-ma-ha-ledere-som-deltar-i-det-norske-samfunnet/>, besøkt 12.05.2013

<sup>82</sup> Døving i Thorbjørnsrud og Døving (red) 2012:41

<sup>83</sup> Døving 2010:12

<sup>84</sup> Aarset og Sandbæk for ISF 2009:7.s.9

<sup>85</sup> Ibid

Det er også påfallende hvordan minoriteter ofte, både i forskning, politikken og i media, blir typifisert som kollektivistiske og tradisjonelle mens majoritetsfamilier anses som individualistiske og moderne, men dette er en del av en større debatt om det flerkulturelle samfunn. Det er likevel et poeng for forebyggingsarbeid mot tvangsekteskap som hevdes å kunne i oppdragelse, og også spørre seg: hva er viktig for foreldrene? At tvang ikke er lov kan alle være enige om, men hvordan skal man argumentere for at oppdragelse begrenser, når den som utøver den tror den beskytter?

## Avslutning

### Ekteskap og Mangfold

Et ekteskap handler for mange om kjærlighet og glede, men også om pragmatikk og rasjonelle valg. Slik vi har sett forholder Tyrkia og Norge seg ulikt til hva som representerer problematiske ekteskap. Forståelsene synes først av alt å være en konsekvens av en ulik problematikk. I Norge er ”problemekteskap” forbundet med tvang og minoriteters oppdragelse. I Tyrkia handler det først og fremst om tidlig ekteskap og de mange konsekvensene dette fordrer.

To fundamentale ulikheter omhandler også *prosessen* rundt det å velge en ektefelle. Sandrup siterer Charles Lindholm (2002) som skriver: ”Den vestlige historiske kjærlighetsoppfatningen kombinerer seksualitet, kjærlighetsidealiserings og ekteskap. Vi oppfatter kombinasjonen som normal, men egentlig er den ganske uvanlig i verdens kulturer”(2007:247).<sup>86</sup> Sandrup skriver videre at kjærlighet ikke er fraværende blant tyrkere men at betydningen av familien veier tungt i avgjørelsens time. For norsk-fødte tyrkere er dilemmaet ofte, slik Nermin beskrev det, å finne balansen mellom norske normene som de er påvirket av, og tyrkisk identitet.

Samtidig er det viktig å stille seg spørrende til hva norske normer egentlig representerer. I dag er det en økende tendens til en mer splittet tolkning av feminisme og uenighet om hva likestillingsdebatten skal handle om.<sup>87</sup> Er det problematisk å snakke om verdisyn som noe statisk eller som to motpoler når det i samme samfunn eksisterer ulike tolkninger av hva et ekteskap, en familie, en kvinne og en mann innebærer? Og legges det føringer og press på etnisk norsk ungdom i forhold til hvem de kan og ikke kan gifte seg med? Det skal kun et kort blikk på romantiske filmer for å illustrere hvor iboende fremstillingen av ”det perfekte liv” fremdeles er. I dag har tusenvis av nordmenn profiler på nettbaserte datingtjenester som match.com eller sukker.no. Er den elektroniske søkemotoren arrangert ekteskap i ny innpakning, og hvor stor rolle spiller egentlig sosioøkonomisk status, etnisitet eller religion?

---

<sup>86</sup> Sandrup 2013:85

<sup>87</sup> Se f.eks debatten om fødselspermisjon i etterkant av 8.mars 2013; <http://www.dagsavisen.no/samfunn/vil-ikke-betale-hjemmemodre/>, <http://www.aftenbladet.no/nyheter/politikk/Hoyre-kandidat-stotter-Thorkildsens-mamma-utspill-3143278.html#.UV7hPfQ4XDA>, <http://vgd.no/samfunn/likestilling>. Nettsider oppsøkt 05.04.2013. se også Hareides utspill på KRFs landsmøte som er påfallende lik den tyriske statsministeren Erdogans retorikk: <http://www.nrk.no/valg2013/hareide-ber-norske-kvinner-fode-mer-1.11001127>, besøkt 06.05.2013

Begrepet ”make søker krake” minner oss på at de aller fleste av oss stiller visse kriterier i forhold til verdigrunnlag når det kommer til valg av ektefelle. Uavhengig om dette valget er fremkommet av moderne eller tradisjonelle former for arrangement.

### **Diffuse grenser**

Gjennom mitt materiale har jeg lært å kjenne tyrkere som både erkjenner at oppdragelsen handler om spilleregler som må følges, samtidig som grenser for noen kan betraktes som helt naturlige. Som tidligere diskutert i kapittel 3 om tyrkiske jenters grenser i forhold til kjærester, viser det seg at sanksjoner er internaliserte og forventet. Slike observasjoner er også gjort i andre studier.<sup>88</sup>

Det er vanskelig å skulle si noe om hva dette egentlig betyr eller konkludere om noe *er* eller *oppleves* som frihet eller tvang. Samtidig fordrer det spørsmålet om hvorvidt enkelte aspekter ved oppdragelse normaliserer en *ikke-reell valgfrihet*. Med dette menes at handlingsrammene foreldrene gir barna ikke tillater vetorett, som i Nermis fortelling om sin pakistanske venninne. Som Emre fortalte kan ekteskap for noen jenter sees på som et mål i seg selv fordi det utvider handlingsrommet styrt av ”kulturelle” kjønnsnormer. Rømme-ekteskap synes å være eksempler på det samme i tyrkisk kontekst. Fordi ingen av mine informanter var direkte berørt av en slik problemstilling er det vanskelig å si noe om dette er en tendens eller hvor utbredt den er, men kan være en interessant problemstilling for videre forskning.

### **Epilog**

*Det har blitt sen ettermiddag og solen har allerede begynt å synke i horisonten. Skoledagen er nesten slutt og Gamze ser ut av et av vinduene i klasserommet og ned på skolegården som fylles med elever i tykke jakker denne kjølige vinterdagen. Hun forteller om venninnen som ble giftet bort og hvordan hun følte seg maktesløs. ”Jeg sa faktisk at vi burde si i fra til læreren, men hva om hun ville blitt utsatt for vold hjemme da? Jeg synes det er så utrolig urettferdig, det er derfor jeg skal bli advokat!”, sier hun opprørt. Hun folder de spinkle armene sine i kors og ser på meg. Solnedgangen gjenspeiles i øynene hennes før den drukner i hennes varme smil.*

---

<sup>88</sup> Se f.eks Sandrup (1998), Eriksen, Visdal-Johnsen, Rundgren og Hoem, samt tidligere ref. til Bredal og Prieur.

## Litteraturliste

- Aarset, M. 2010. "Minoritetsrådgivere ved videregående skoler- et møte mellom ulike sektorområder". Bedre skole nr. 4/2010.
- Aarset, M.F. & Lidén, H. & Seland, I. 2008. *Ungdom med innvandrerbakgrunn. Verdier, normdannelse og livsvalg- en kunnskapsstatus*. IMDi-rapport 10-2008. ISF og IMDi.
- Aarset, M.F. & Sandbæk, M.L. 2009. *Foreldreskap og ungdoms livsvalg i en migrasjonskontekst*. ISF- rapport 2009:7.
- Aaserud, M. 1999. *Første jeg fikk var oppvaskjobb i en restaurant. Første generasjon tyrkere i norsk arbeidsliv fra 1960- 1999*. Hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo.
- Aaskaug Wiik, K. 2012. *Samlivsinngåelse blant norskfødte med innvandrerforeldre*. SSB-rapport 24/2012.
- Arat, Y. 2005. *Rethinking Islam and Liberal Democracy. Islamist Women in Turkish Politics*. State University of New York Press.
- Arat-Koç, S.2007 "(Some) Turkish Transnationalism(S) in an Age of Capitalist Globalization and Empire: "White Turk" Discourse, the New Geopolitics, and Implications for Feminist Transnationalism". *Journal of Middle East Women's Studies* 3.1 : 35-57
- Ayan, D. & Beder- Şen, R. & Yurtkuran, S. & Ünal, G. 2002. "Akraba Evliliğinin Kültür Birikiminde Ve Toplum Hayatındaki Bazı Görünümleri: Dil, Din ve Tıp". ( Ulike syn på slektsekteskap: språk, religion og helse.) *Aile ve Toplum Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi*. Cilt:1 sayı 2 (7-25).
- Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet. 2013. *Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensinger av unges frihet (2013-2016)*.
- Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet. 2012. *Handlingsplaner mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2012)*.
- Barne- og likestillingsdepartementet. 2007. *Handlingsplan mot tvangsekteskap (2008-2011)*.
- Bredal, A. 2006. *Vi er jo en familie. Arrangerte ekteskap, autonomi og fellesskap blant unge norsk-asiater*. Unipax.
- Bredal, A. 2011. *Mellom makt og avmakt. Om unge menn, tvangsekteskap, vold og kontroll*. ISF-rapport. 2011:4.
- Bredal, A. & Skjerven, L.S. 2007. *Tvangsekteskapssaker i hjelpeapparatet. Omfang og utfordringer*. Senter for kjønnsforskning, Universitetet i Oslo.

Bredal, A. & Hydle, I. 2011. *Erfaringer med dialog i Tvangsekteskapsaker*. NOVA rapport 27/2011.

Çalışkan, L.M. 2011. *Hvordan går det – egentlig? - Om samarbeid mellom lærere og flerspråklige foreldre*. Masteroppgave, Høyskolen i Oslo.

Dağdelen, G. 2011. *Early Marriage: The Case Of Van Province In Turkey*. Master`s thesis, The Middle East Technical University (Ankara, Turkey).

Daugestad, G. 2006. *Grenseløs kjærlighet*. SSB- rapport 2006/39

Daugestad, G. 2007. *Fakta om innvandrere og deres etterkommere 2007. Hva tallene kan fortelle*. SSB-rapport 2007/56.

Døving, C.A. 2012. "Pressens mørkemenn/troens tjenere"- posisjon og selvforståelse blant sunni-muslimske imamer" i (red.) Døving og Thorbjørnsrud *Religiøse ledere*. Universitetsforlaget.

Døving, C.A. 2010. *Religionspluralisme. Religion, migrasjon og integrering*. Rapport. Forskningsrådet.

Døving, C.A. 2009. *Integrering. Teori og empiri*. Pax Forlag.

Egenæs, M. 2008. *Handlingsplaner mot tvangsekteskap. En rammeanalyse*. Masteroppgave ved Institutt for statsvitenskap. Universitetet i Oslo.

Elgvin, O. & Grødem, A. S. 2011. *Hvem bestemmer? Ektefellevalg blant unge med innvandringsbakgrunn*. Fafo- rapport 2011:25.

Eriksen, I M. 2012. *Young Norwegians Belonging and Becoming in a Multiethnic High School*. Doktorgradsavhandling ved Institutt for kulturstudier og orientalske språk. Universitetet i Oslo.

Falck, S. & Mathisen, A. S. *Implementering med problemer. Evaluering av familieråd i Oslo brukt i familier med minoritetsbakgrunn*. NOVA Notat 9/2010  
[http://www.nova.no/asset/4462/1/4462\\_1.pdf](http://www.nova.no/asset/4462/1/4462_1.pdf)

Fangen, K. 2002. *Tvangsekteskap. En evaluering av mottiltakene*. Fafo-rapport 373.

Fleischmann, F. & Phalet, K. 2012. "Integration and religiosity among the Turkish second generation in Europe; a comparative analysis across four capital cities" *Ethnic and Racial Studies* 35:2, 230- 341.

*Flying News* November 2012. Flying Broom Women`s Communication and Research Association Women`s Communication Journal. <http://www.girlsnotbrides.org/wp-content/uploads/2012/12/Flying-Broom-Flying-News-publication-on-Early-and-Forced-Marriage.pdf>

- Henriksen, K. 2012. ”Mindre vanlig med ekteskapsinnvandring til barn av innvandrere”. Statistisk Sentralbyrå. <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/mindre-vanlig-med-ekteskapsinnvandring-til-barn-av-innvandrere>
- Hoem, V. 2007. *Komplekse handlingsrom. En studie av norsk-pakistanske og norsk-tyrkiske jenters valg av høyere utdanning og studiehverdag i Oslo*. Masteroppgave, Universitetet i Oslo.
- Integrering- og mangfoldsdirektoratet. 2011. *Ikke bare tvangsekteskap, en artikkelsamling*.
- Integrering- og mangfoldsdirektoratet. 2010. *Foreldresamarbeid som forebygging av tvangsekteskap - IMDis erfaringer*  
<http://www.imdi.no/no/Kunnskapsbasen/Innholdstyper/Erfaring/2010/Foreldresamarbeid-om-forebygging-av-tvangsekteskap---IMDis-erfaringer/>
- Integrering- og mangfoldsdirektoratet. 2012. *Fact booklet about immigrants and integration*.  
<http://www.imdi.no/Documents/BrosjurerHefterHaandbok/iFACTS2012.pdf>
- Integrering- og mangfoldsdirektoratet. 2013. *På tvers av landegrensene - Arbeid mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse ved fire norske utenriksstasjoner*.  
[http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/Paa\\_tvers\\_av\\_landegrensene.pdf](http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/Paa_tvers_av_landegrensene.pdf)
- Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun (KEFEK) 2009. *Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor*. (Committee on Equality of Opportunity for Women and Men of the Grand National Assembly of Turkey: Rapport om tidlig ekteskap)  
[http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon\\_rapor.pdf](http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_rapor.pdf)
- Kaur Pahil, N. 2009. *Linedansen mellom to kulturer- hvordan kan en oppvekst i to kulturer påvirke minoritetsungdommers opplevelse av egen identitet?* Masteroppgave i pedagogikk, Universitetet i Oslo
- Kavli, H.C. 2004. ”Familiepolitiske dilemmaer i det fleretniske samfunnet” i (Red) Leira, A. & Ellingsæter, A.L. *Velferdsstaten og familien. Utdfordringer og dilemmaer*. Gyldendal Akademisk.
- Koçtürk, T. 1992. *A matter of honour. Experiences of Turkish Women Immigrants*. Zed Books Ltd.
- Lie, B. 2004. *Ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge*. SSB- rapport 2004/1.
- Lie, B. 2004. *Fakta om ti innvandrergupper i Norge*. SSB-rapport 2004/14.
- Lynggard, T. (red). 2010. *Likestilling og minoritetsungdom i Norden med fokus på sosial kontroll*. Nordisk Institutt for kunnskap om kjønn- NIKK. Rapport.
- Lynggard, T L. 2009. *Tvangsekteskap på norsk. Mediedekningen i tre aviser 2005-2008*. Masteroppgave i journalistikk, Universitetet i Oslo.



Løwe, T. 2008. *Levevilkår blant unge med innvandrerbakgrunn. Unge oppvokst i Norge med foreldre fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam*. SSB-rapport 2008/14.

Mango, A. 2004. *The Turks Today*. London: John Murray.

Marshall, G. 2005. "Ideology, Progress and Dialogue: A Comparison of Feminist and Islamist Women's Approaches to the Issue of Head Covering and Work in Istanbul" *Gender and Society* vol.19 no.1 pp.104-120

Mayer, A E. 2007. *Islam & Human Rights. Tradition and Politics*. 4<sup>th</sup> edition. Westview Press.

Orçan, M. & Kar, M. 2008. "Türkiye`de Erken Yaşta Yapılan Evlilikler ve Risk Algısı: Bismil Örneği"(Risikøer ved tidlig ekteskap i Tyrkia: Bismil som eksempel) *Aile ve Toplum Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi* Cilt:4 Sayı:14 (97-111).

Paulsen, V. & Haugen, G. & Elvegård, K. Wendelborg, C. & Berg, B. 2011. *Æresrelatert ekstrem kontroll- dilemmaer og utfordringer*. NTNU Samfunnsforskning AS.

Pınar, G. 2008. "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğe Bakış Açısı". (Universitetsstudenter på siste trinn og perspektiver på ekteskap) *Aile ve Toplum Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi* Cilt:4 Sayı:14 (49-60).

Predelli, L.N. 2008. "Religion, citizenship and participation; A case study of immigrant muslim women in Norwegian mosques". *European Journal of Women`s Studies* 15(3): 241-260.

Prieur, A. 2002. "Magt over eget liv: om unge indvandrere, patriarkalske familieformer og nordiske ligestillingsidealer" i (red) Borchorst, A. *Kønsmagt under forandring*. Aarhus Universitetsforlag.

Rundgren, N. 2003. *Å leve sitt eget liv- identitet i praksis blant tyrkiske jenter i Stockholm*. Hovedoppgave i sosialantropologi, Universitetet i Oslo.

Sandrup, T. 2013. *Farfars hus. Norskyrkiske familier; innvandrede utvandrere*. Doktorgradsavhandling, Institutt for Sosialantropologi. Universitetet i Oslo.

Sandrup, T. 1998. *Sin mors datter- en studie av tyrkiske og pakistanske jenter og kvinner i en norsk drabantby*. Hovedoppgave i sosialantropologi. Universitet i Oslo.

Seeberg, M L. & Hassan, S C. NOVA for Røde Kors. 2013. *Tett på innvandrerkvinner*. Rapport 1/2013.

Şen, S. & Kavlak, O. 2011."Çocuk Gelinler: Erken Yaş Evlilikleri ve Adölesan Gebeliklere Yaklaşım". (Barnebruder: tidlig ekteskap og ungdomsgraviditeter) *Aile ve Toplum Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi* Cilt:7 Sayı:25 (36-44).

Şentürk, Ü. 2008. "Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler" (Dagens risikøer knyttet til familie) *Aile ve Toplum Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi*. Cilt:4 Sayı:14 (7-31).

- Steen- Johnsen, K. & Liden, H. & Aarset, M.F. 2011. *Offentlig innsats mot tvangsekteskap. Sluttrapport- evaluering av handlingsplanen mot tvangsekteskap*. ISF- rapport 2011:7.
- Thagaard, T. 2009. *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget.
- Thorbjørnsrud, B. 2005. *Evig Din? Ekteskaps- og samlivstradisjoner i det flerreligiøse Norge*. Abstrakt Forlag.
- United Nations Population Fund (UNFPA) Turkey, 2012. *Türkiye Çocuk Yaşta Evlilik*. (Early Marriages in Turkey, report. Tilgjengelig på nett:  
<http://unfpa.org/webdav/site/eeca/shared/documents/publications/Turkey%20Turkish.pdf>
- United Nations Population Fund (UNFPA), 2012. *Marrying Too Young*. Rapport.  
<http://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/documents/publications/2012/MarryingTooYoung.pdf>
- Visdal- Johnsen, H. 2005. *Moderne tyrkere i Norge. "Tyrkiskhet"- grunnleggende og vedvarende. En studie av tyrkiske kvinner og deres forhold til sin tyrkiske bakgrunn*. Masteroppgave, Universitetet i Bergen.
- White, J.B. 2003. *Islamist Mobilization in Turkey. A study in vernacular politics*. Seattle and London: University of Washington Press.
- White, Jenny B.2003. "State Feminism, Modernization, and the Turkish Republic Woman"  
[\*National Women's Studies Association Journal\*](#), vol. 15 no. 3 pp.145-159
- Yavuz, M.H. (red) 2006. *The emergence of a new Turkey. Democracy and the AK Parti*. The University of Utah Press.
- Yıldırım, M. & Yalçın, S.B. & Yamaner, N. & Mızırak. Z. 2011. *The Effects Of Early And Forced Marriages On Individuals And The Society. A Social Responsibility Project*. Dost Eli Rapport.